

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Renata Višček

Hrana kot faktor v konfliktih v Afriki

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Renata Višček

Mentor: doc. dr. Vladimir Prebilič

Hrana kot faktor v konfliktih v Afriki

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

Hrana kot faktor v konfliktih v Afriki

Število meddržavnih spopadov se v svetu od sredine devetdesetih let zmanjšuje, za afriško celino to ne velja. Opazen je trend naraščanja notranjedržavnih konfliktov, ki se pogosto razvijejo v nasilne spopade in državljanske vojne, kjer so največkrat žrtve civilisti. Vzroki za vojne izhajajo iz obdobja kolonializma, hkrati imajo znaten vpliv tudi naravni viri kot dejanski razlog zanimanja mednarodne skupnosti in demografske značilnosti tega kontinenta. Spopadi na afriški celini pogosto prerastejo v humanitarne katastrofe, ki jih vsaj deloma skuša omiliti mednarodna skupnost. Prisotnost tako vladnih kot nevladnih mednarodnih organizacij je največja ravno na afriškem kontinentu. Za učinkovito reševanje problemov bi bilo smotrno vlagati v razvoj regionalne mednarodne organizacije, v katero bi največ prispevale afriške države same. S tem bi razvile močnejšo politiko preprečevanja in reševanja problemov in hkrati zmanjšale odvisnost od zahodne mednarodne skupnosti.

Ključne besede: podsaharska Afrika, konflikt, hrana, revščina.

Food as a factor in conflicts in Africa

The number of international conflicts in the world has fallen since the mid-1990s, but this is not the case on the African continent. The increasing number of intrastate conflicts has been observed, and they often develop into violent conflicts and civil wars where victims are usually citizens. Causes for wars are deriving from the time of colonization, combined with natural resources as an actual cause of interest of the international community and demographic features of the continent. The conflicts in Africa often turn into humanitarian disasters, the consequences of which are partly reduced by the international community. The presence of governmental and non-governmental international organisations is the greatest on this very continent. The effective way of solving existing problems lies in the development of regional international organisation. The biggest input for this organisation would arrive from African states themselves. This way, African states would develop powerful politics for preventing and solving problems and decrease their dependence on western international community at the same time.

Keywords: Sub-Saharan Africa, conflict, food, poverty.

KAZALO

1 UVOD	8
2 METODOLOŠKO HIPOTETIČNI OKVIR	9
2.1 OPREDELITEV PREDMETA PROUČEVANJA	9
2.2 CILJI PROUČEVANJA	10
2.3 RAZISKOVALNE METODE.....	10
2.4 HIPOTEZE	11
2.5 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV	11
2.5.1 <i>Konflikt</i>	11
2.5.2 <i>Revščina</i>	14
2.5.3 <i>Lakota</i>	16
3 PREGLED KONFLIKTOV NA AFRIŠKI CELINI PO KONCU HLADNE VOJNE	17
3.1 PODSAHARSKA AFRIKA	17
3.2 PREGLED KONFLIKTOV GLEDE NA VZROKE.....	19
3.3 PREGLED KONFLIKTOV GLEDE NA VPLETENOST MEDNARODNIH ORGANIZACIJ	23
3.4 PREGLED KONFLIKTOV GLEDE NA INTENZITETO BOJEVANJA	32
4 PREGLED STANJA REVŠČINE IN MEDNARODNE POMOČI	33
4.1 RAZVOJNI CILJI TISOČLETJA – MILLENIUM DEVELOPEMENT GOALS	34
4.2 REVŠČINA IN VZROKI.....	38
4.2.1 <i>Pregled držav glede na HDI</i>	40
4.3 PREGLED PODHRANJENOSTI/LAKOTE/MEDNARODNE POMOČI	42
5 KORELACIJA MED DRŽAVAMI V KONFLIKTU IN DRŽAVAMI, KI PREJEMAJO MEDNARODNO POMOČ	49
5.1 NEUSPEŠNA HUMANITARNA INTERVENCIJA MEDNARODNE SKUPNOSTI – PRIMER SOMALIJE	51
6 ZAKLJUČEK IN VERIFIKACIJA HIPOTEZ	53
7 LITERATURA	55

KAZALO TABEL IN GRAFOV

GRAF 3.1: ŠTEVILO DRŽAV GLEDE NA VZROK KONFLIKTA	23
TABELA 4.1: INDEKS ČLOVEKOVEGA RAZVOJA V POSAMEZNIH AFRIŠKIH DRŽAVAH	41
TABELA 4.2: PODHRANJENOST V SVETU V RAZLIČNIH ČASOVNIH OBDOBJIH	44
TABELA 4.3: PODHRANJENOST V DRŽAVAH V RAZLIČNIH ČASOVNIH OBDOBJIH	45
TABELA 4.4: POŠILJKE POMOČI – HRANE ZA POSAMEZNE DRŽAVE	47
TABELA 4.5: DELEŽ POMOČI – HRANE ZA POSAMEZNE DRŽAVE	49
TABELA 5.1: PREGLED PODHRANJENOSTI POPULACIJE IN PRISOTNOST KONFLIKTA	51

Seznam kratic

AMIB – African Union Mission in Burundi

AMIS – African Union Mission in Sudan

AMISOM – African Union Mission in Somalia

AU – African Union

BINUB – United Nations Integrated Office in Burundi

BONUCA – United Nations Peace-building Office in the Central African Republic

CAR – Central African Republic

CEMAC – Commission de la Communauté Economique et Monétaire de l'Afrique Centrale
(Economic Community of Central African states)

CPA – Comprehensive Peace Agreement

DPA – Darfur Peace Agreement

DR Kongo – Demokratična republika Kongo

ECOMOG – Economic Community of West African States Monitoring Group

ECOWAS – The Economic Community Of West African States

ESDP – European Security and Defense Policy

EU – European Union

EU SSR – EU mission in support of Security Sector Reform

FAO – Food and Agricultural Organisation of the United Nation

HCFA – Humanitarian Ceasefire Agreement

HDI – Human Development Index

HIK – Heidelberger Institut für Internationale Konfliktforschung

IDP – Internally displaced person

IPU – Integrated Police Unit

LRA – Lord Resistance Army

MDG – Millenium developement goals

MINUCI – United Nations Mission in Côte d'Ivoire

MINURCA – United Nations Mission in the Central African Republic

MINURCAT – United Nations Mission in the Central African Republic and Chad

MONUA – United Nations Observer Mission in Angola

MONUC – United Nations Mission in DR Congo

NATO – North Atlantic Treaty Organization

ONUB – United Nations Operation in Burundi

OZN – Organizacija združenih narodov
RUF – Revolutionary United Front
SOFI – The state of food insecurity in the world
SPLA – Sudan's Peoples Liberation Army
SPLM/A – Sudan People's Liberation Movement/Army
TFI – Transitional Federal Institutions
TSZ – Temporary security zone
UL – Ustanovna listina
UNAMID – African Union/United Nations Hybrid operation in Darfur
UNAMIR – United Nations Assistance Mission for Rwanda
UNAMIS – United Nations Advance Mission in Sudan
UNAMSIL – United Nations Mission in Sierra Leone
UNAVEM – United Nations Angola Verification Mission
UNICEF – United Nations Children's Fund
UNITA – National Union for the Total Independence of Angola
UNITAF – Unified Task Force
UNMA – United Nations Mission in Angola
UNMEE – United Nations Mission in Ethiopia and Eritrea
UNMIL – United Nations Mission in Liberia
UNMIS – United Nations Mission in the Sudan
UNOA – United Nations Office in Angola
UNOCI – United Nations Operation in Côte d'Ivoire
UNOGBIS – United Nations Peacebuilding Support Office in Guinea-Bissau
UNOMIL – United Nations observer mission in Liberia
UNOMSIL – United Nations Observer Mission in Sierra Leone
UNOSOM – United Nations Operation in Somalia
UNPOS – United Nations Political Office for Somalia
VS – Varnostni svet OZN
ZDA – Združene države Amerike
ZN – Združeni narodi
WB – World Bank
WFP – World Food Programme

1 Uvod

Afriška celina se po velikosti in številu prebivalcev uvršča na drugo mesto. Kljub temu spada med redko poseljene celine, saj se je poselitev zaradi neprijaznih naravnih razmer (puščave, ekvatorialen gozd ...) zgostila le ob strugah in deltah večjih afriških rek ter ob obalah. Dane naravne razmere v veliki meri pripomorejo k nizki gospodarski razvitosti in v povezavi s tem z revščino, lakoto, ki jo dodatno krepijo še mnogi vojaški konflikti. V nasprotju z zgornjimi trditvami je dejstvo, da je Afrika bogata z rudnimi bogastvi, saj ima velik delež svetovnih zalog bakrove rude, magnezija, naravnih fosfatov, zlata, diamantov in nafte. (Prebilič 2006a, 27) Kljub pričakovanjem ji dana naravna bogastva ne prinašajo blaginje, uspešne svetovne trgovine in boljši izhodiščni gospodarski položaj. Afrika se namreč sooča z najhujšimi humanitarnimi katastrofami, njene države sodijo med najrevnejše države sveta, poleg tega je edina celina, na kateri je mogoče opaziti trend naraščanja notranjedržavnih spopadov, ki so dolgotrajni in za seboj puščajo katastrofalne posledice. Med vzroki za današnje stanje je potrebno izjemno veliko vlogo pripisati obdobju kolonizacije in pozneje dekolonizacije, saj so države kolonizatorke dodobra pretresle obstoječi sistem že s svojim prihodom, v obdobju dekolonizacije pa s svojim navidezno nevidnim nadzorom pustile trajen pečat. Ob dekolonizaciji se je med afriškimi državami in nekdanjimi kolonialnimi silami izoblikoval prav poseben odnos, ki je zelo pokroviteljski in vsaj posredno omogoča izvajanje pritiska na afriške države. (Prebilič 2006c, 48) Evropske države so si ta vpliv zagotovile, ko so politične vajeti prepustile afriškim elitam, ki so jih same vzgojile, ob tem pa v svojih rokah obdržale vse niti resničnega ekonomskega nadzora. (Brumen in Jeffs 2001, 5–9)

Bolj kot katerikoli drug kontinent se Afrika sooča s pojavom kmetijske prenaseljenosti, ki predstavlja presežek kmečke delovne sile. Na skromnih površinah kmetijskih zemljišč prihaja do velikih zgostitev prebivalstva. Kaže se v visoki stopnji kmetijske in poljedeljske gostote ter opredeljuje stanje, v katerem je zaradi pomanjkanja delovnih mest v nekmetijskih dejavnostih večina prebivalcev prisiljena živeti le od kmetijstva. Tako se na skromnih površinah kmetijskih zemljišč zgosti prebivalstvo. Zemljišče je izkoriščeno preko svojih objektivnih zmožnosti. V razmerah kmetijske prenaseljenosti delovna sila ni izkoriščena gospodarno, njeno stopnjo lahko ugotavljamo na dva načina: po načelu potrošnje in po načelu proizvodnje. Za reševanje tega problema so možne rešitve: načrtno ustvarjanje delovnih mest v nekmetijskih dejavnostih (npr. v industriji, trgovini, obrti, idr.), pridobivanje novih kmetijskih zemljišč ali preseljevanje odvečnega kmečkega prebivalstva na območja, kjer delovne sile

primanjkuje. V primeru Afrike se zdi najbolj smotrna prva rešitev, saj je širjenje kmetijskih površin zaradi nevhvaležnih podnebnih razmer in posledic, ki jih ta dejavnost prinese (erozije, suše ...) neprimerna. (Kladnik 2008, 3)

Podsaharsko Afriko označuje naslednji začarani krog, v katerem je na kratko opisano celotno bistvo problema: zaradi visoke stopnje rodnosti prihaja do prehitrega naraščanja prebivalstva. Preveč ljudi pripelje do stanja pomanjkanja hrane in v lakoto. Človek za preživetje naredi vse, zato pride do bojev za kmetijske površine. Ko pride do točke kmetijske prenaseljenosti, se začne pretirano izkoriščanje narave, kar pomeni izsekavanje gozda, pridobivanje novih kmetijskih površin, kar vodi v erozijo tal in izsuševanje pokrajine. Suša še pospeši širjenje puščav, kar ponovno privede do bojev za pitno vodo in hrano. Pomanjkanje vodi v lakoto, posledica tega je širjenje kmetijskih površin zaradi kmetijske prenaseljenosti in krog je sklenjen.

2 Metodološko hipotetični okvir

2.1 Opredelitev predmeta proučevanja

Predmet preučevanja diplomskega dela so varnostne in ekonomske razmere na afriški celini po koncu hladne vojne do danes. V tem obdobju je potekalo dokončno osamosvajanje afriških držav. Medtem ko so se v mednarodni skupnosti po koncu dvopolnosti spopadi zmanjševali, je na tej celini naraslo število notranjih spopadov, skupaj z njimi je naraščalo tudi slabšanje socialno-ekonomskega položaja prebivalcev. Težave, s katerimi so se soočile posamezne države, so prešle nacionalne meje in s tem povečale ogrožanje globalne varnosti. Mednarodna skupnost je spoznala, da Afrika ne bo kos reševanju svojih problemov, zato so razvile številne politike, ki bi Afriko na tak ali drugačen način pripeljale iz nezavidljivega položaja.

Prvi del osrednje analize diplomske naloge bo sestavljen iz pregleda konfliktov na afriški celini po koncu hladne vojne do danes glede na različne kriterije. Glavni vir za zbiranje podatkov o konfliktih je zbirka letnih poročil z naslovom »Konfliktbarometer«¹. V zborniku

¹ Inštitut za mednarodno raziskovanje konfliktov Heidelberg (HIIK) deluje na Oddelku za politične vede na Univerzi Heidelberg v Nemčiji. Njegovi strokovnjaki se ukvarjajo z raziskavo, dokumentacijo in analizo nacionalnih in mednarodnih političnih konfliktov. Rezultat njihovega dela je vsakoletno poročilo »Konfliktbarometer«, ki opisuje najnovejše trende glede poteka konfliktov v petih svetovnih regijah. Konflikti so razdeljeni glede na intenziteto in stopnjo nasilnosti. Predstavljeni so v tabelah in s kratkimi opisi, definirani so tudi udeleženci konflikta, vzroki za nastanek konflikta in letnica njegovega izvora. Na spletu je dostop do posameznih izdaj v pdf obliki, in sicer od leta 1991, zadnja številka je letno poročilo 2008. Razen zadnjih dveh publikacij, ki so dostopne v angleškem jeziku, so vse ostale napisane v nemškem jeziku. (Heidelberger Institut für Internationale Konfliktforschung 2008) Dostopno prek: <http://hiik.de/> (12.december2008)

so zajeti vsi konflikti in glede na intenziteto razdeljeni v štiri oz. pet skupin. Prvi dve obravnavata latentne konflikte ter nenasilne krize in sem jih v svoji analizi izločila zaradi relevantnosti predmeta proučevanja. V obravnavo so zajeti nasilni konflikti srednje in visoke intenzitete in so razdeljeni v tri razrede.

V drugem delu je pozornost namenjena socialnemu položaju regije oz. izbranim državam. Analiza je osredotočena predvsem na kazalce revščine in lakote z vidika mednarodnih organizacij. V devetdesetih letih je mednarodna skupnost svojo pozornost v veliki meri namenila reševanju neugodnega položaja afriških držav, saj so gospodarski in socialni kazalci v veliki meri odstopali (v negativnem smislu) od ostalih svetovnih regij. V ta namen so mednarodne organizacije, ki delujejo predvsem v okviru ZN, izdelale tako kratkoročne kot tudi dolgoročne strategije za reševanje problemov.

Zadnji del analize oriše korelacije med obstojem konfliktov in gospodarskim položajem držav ter prikazuje dosežene rezultate pri izboljšanju razmer s strani držav in mednarodne skupnosti.

2.2 Cilji proučevanja

Glavni cilj diplomske naloge je ugotoviti korelacijo med obstojem konfliktov in revščino oz. pomanjkanjem hrane preko splošnega pregleda nasilnih oboroženih konfliktov v Afriki po koncu hladne vojne do danes ter pregledom dobave pomoči Afriki v obliki hrane ter analiziranjem stanja revščine z vidika mednarodnih organizacij.

Osrednja nit diplomske naloge bo iskanje korelacije med konflikti na afriški celini in slabim materialnim položajem civilnega prebivalstva. Prvi del analize je namenjen pregledu nasilnih konfliktov v Podsaharski Afriki glede na različne kriterije v obdobju po koncu hladne vojne do danes, drugi del je sestavljen iz pregleda držav, ki se soočajo s podhranjenostjo oz. lakoto zaradi tako naravnega (nerodovitno območje, suša ...) kot tudi človeškega dejavnika (spopadi, nasilje ...) in pregleda mednarodne pomoči afriškim državam v obliki hrane. Zadnji del predstavlja iskanje korelacije med obema prvima deloma in ugotavljanje, ali obstaja vzročno-posledična povezava.

2.3 Raziskovalne metode

V nalogi je uporabljenih več raziskovalnih metod. Sprva sem zbrala in klasificirala potrebne vire za začetek dela. Tematika je aktualna in zadostno obravnavana, vendar le v svetovnem prostoru, zato je bilo največ virov pridobljenih na svetovnem medmrežju, predvsem v angleškem in nemškem jeziku. Nekaj virov je tudi delo slovenskih avtorjev, vendar gre

večinoma za strokovne članke in prispevke v različnih zbornikih. Omejitve s strani pridobivanja virov je ta, da ni bodisi obstoječih bodisi dostopnih virov iz geografskega območja, katerega tematika je obravnavana. V nadaljevanju sem uporabila metodo analiziranja in interpretiranja sekundarnih virov, kar je tudi večinska metoda v pričujoči diplomski nalogi. Ogromno podatkov izhaja iz poročil mednarodnih organizacij, ki so prisotne na obravnavanih območjih, kritika tega je, da so lahko pristranska. Vire sem črpala iz poročil mednarodnih organizacij, iz člankov, objavljenih v revijah, knjigah in ostalih publikacijah. Za opis temeljnih pojmov sem uporabila deskriptivno metodo. Tako v prvem kot drugem delu sem uporabila zgodovinsko analizo, saj sem analizirala obdobje po koncu hladne vojne do danes in ugotavljala ter primerjala situacijo glede na sedanje stanje. Ravno tako sem v celotni analizi uporabljala primerjalno metodo, saj sem iskala podobnosti in razlike med posameznimi državami; med obstojem oz. potekom konfliktov v teh državah ter primerjala ekonomsko-socialno stanje z vidika revščine in s tem povezanim pojavom lakote ter z vidika pomoči mednarodnih organizacij.

2.4 Hipoteze

V nalogi bom skušala potrditi oz. zavreči temeljno hipotezo, ki se nanaša na sedanje stanje v večjem delu Afrike v povezavi z varnostno situacijo in slabim materialnim položajem: *Pomanjkanje hrane, kot ga definira FAO, vodi v zaostrovanje razmer in konflikte.*

Za učinkovito potrditev oz. zavrnitev temeljne hipoteze se bodo bolj razčlenjene izvedene hipoteze osredotočale na posamezne komponente raziskovanja.

Prva izvedena hipoteza se bo nanašala na področje konfliktov in pomanjkanje hrane: *Neenakomerna porazdelitev hrane in dostopnost do hrane vodi v notranjedržavne konflikte.*

Druga izvedena hipoteza pa bo vključevala mednarodni vidik razreševanja problema: *Mednarodne organizacije ne uspejo zmanjšati problema pomanjkanja hrane.*

2.5 Opredelitev temeljnih pojmov

2.5.1 Konflikt

Konflikt obstaja v vseh plasteh družbenega življenja. Predstavlja neizogiben in potreben element družbenih sprememb. Konflikt je posledica nestrinjanja glede potreb, interesov in vrednot. Opredelitev konflikta je odvisna glede na vrsto analize, glede na subjekte, na katere se konflikt nanaša, in konec koncev glede na znanost, ki konflikt proučuje.

V diplomski nalogi je konflikt obravnavan kot družbeno-politološki pojem, v katerega so vpleteni politološki subjekti (država, politična stranka, etnične skupine, uporniške skupine itd.) V časovnem obdobju in geografskem prostoru, ki sta zajeta v analizi diplomske naloge, je najbolj aktualen notranjdržavni konflikt, zato je v nadaljevanju ta vrsta konflikta podrobneje predstavljena.

Horowitz (2000, 95) opredeljuje konflikt kot boj med različnimi skupinami znotraj določene družbe, ki skušajo doseči določene cilje in hkrati nevtralizirati ali celo eliminirati cilje druge skupine ali odstraniti drugo skupino v celoti. V primeru, kadar sporna vprašanja zadevajo identiteto skupine in njihove kulturne vrednote, je konflikt intenziven.

Konflikte delimo v štiri glavne skupine:

- etnični konflikti, katerih vzroki se nahajajo v državnih mejah,
- politični konflikti, katerih vzroki so neodgovorne vlade, ki postavljajo interese vladajočih pred tiste, ki jih zastopa revno lokalno prebivalstvo,
- socialno-politični konflikti, ki nastanejo zaradi ekstremne revščine,
- civilne vojne. (Ogrizek 2006, 1202)

Konflikt je dlje časa trajajoče in obsežno nasprotje interesov glede nacionalnih vrednot, kot so neodvisnost, samoodločanje, meje, teritorij, itd. med najmanj dvema subjektoma (država, različni organizirani subjekti v državi ...), ki so odločeni nasprotnika prepričati v svojo korist. Pri tem mora biti vsaj ena stran v konfliktu organizirana državotvorna enota. Konfliktbarometer deli konflikte na pet različnih kategorij glede na stopnjo nasilja (latentni konflikt, manifestni konflikt, kriza, resna kriza in vojna) ter razlikuje med sledečimi vzroki za nastanek nasprotja interesov:

- teritorij, meje, voda
- kolonialna nadoblast / nacionalna neodvisnost
- etnična, verska in regionalna avtonomija
- ideologija, sistem
- nacionalna oblast
- mednarodna oblast, geostrateški položaj
- naravni vir / surovine
- razno

(Konfliktbarometer 2006, ii)

V diplomskem delu se bo termin konflikt nanašal na oborožen konflikt, kar pomeni, da se vsaj dve strani, udeleženi v konfliktu, zatečeta k uporabi sile pri vodenju le-tega. Wallenstein in Axel (1999, 335) razdelita oborožene konflikte v tri kategorije: manjši oboroženi konflikt, ki v času vojskovanja terja manj kot 1000 žrtev; vmesni konflikt, ki zahteva več kot tisoč žrtev, od tega je 25 do 1000 žrtev povzročenih v enem letu; ter vojna, ki terja več kot 1000 žrtev v določenem letu vojskovanja.

Nasilen konflikt je podoben oboroženemu konfliktu, le da zajema tudi enostransko nasilje, kot je genocid ali hude kršitve človekovih pravic nad neoboroženimi civilisti. (Miall in drugi 1999, 21)

S pojmom konflikt se pogosto zamenjuje pojem kriza, ki označuje »stanje, dogodek ali proces v državi ali zunaj nje, ki resno ogroža temeljne interese, družbene vrednote in norme ter ga ni mogoče obvladovati z običajnimi sredstvi in dejavnostmi za zagotavljanje varnosti, temveč zahteva angažiranje kriznega upravljanja.« (Furlan 2006, 10) Za krizo sta značilni negotovost razmer in relativno kratek čas za ukrepanje. Od oboroženega konflikta se razlikuje v kolektivni uporabi sile v določenem obdobju na določeni stopnji.

2.5.1.1 Notranjedržavni konflikt

Notranji konflikti, kot že ime pove, so konflikti, ki se odvijajo znotraj države, med katere spada tudi državljanska vojna, vendar je to le ena izmed najbolj tipičnih oblik notranjih konfliktov. Notranji konflikt prevajamo iz angleškega izraza »inrastate conflict«, ki se razlikuje izraza »interstate conflict«, ki označuje konflikt med državami.

Pomembnost definiranje notranjega konflikta izhaja iz dejstva, da je danes le 5 % vseh oboroženih vojn in spopadov, ki se odvijajo po svetu, meddržavnih vojn. Vse ostalo so notranji, t.i. kaotični spopadi. (Žabkar 2005, 24)

Za notranje vojne je značilno, da so udeležene številne paravojaške skupine oz. »osvobodilne fronte«, ki jih organizirajo posamezne etnične skupine ali nezadovoljna politična skupina. Skupna značilnost takih enot je nezmožnost klasifikacije v sistemu mednarodnega vojnega in humanitarnega prava, saj jih težko razvrstimo v skupino organiziranih vojaških enot oz. vojsk. Organiziranost takih skupin običajno ne temelji na strogi hierarhiji, enostarešinstvu in jasni subordinaciji, ne poznajo enotnega poveljevanja, enotnih uniform in enotnih insignij. Bistvena značilnost je, da ne spoštujejo mednarodnega vojnega in humanitarnega prava. Interesi, ki združujejo take enote, so omejeni in posamični. Pri gverilskem načinu bojevanja ne izbirajo sredstev za dosego ciljev ali si za svoje žrtve celo izberejo tiste subjekte, ki so

zaščiteni v okviru Ženevskih konvencij. Število žrtev med civilnim prebivalstvom zato hitro narašča, begunci in notranje razseljene osebe postanejo sredstvo za doseg ciljev, posledica je destabilizacija notranjdržavne regije države ali celo sosednje države. Notranje vojne so izredno nasilne, kar potrjuje podatek, da večina žrtev v Afriki ni umrla v spopadih, ampak so bile na grozljive načine umorjene po različnih metodah množičnih usmrtitev. (Prebilič 2006c, 55)

2.5.2 Revščina

Revščina je pojav, ki človeštvo spremlja od njegovega začetka in je prisotna v vseh družbah, ne glede na stopnjo razvoja. Strokovnjaki in akademiki so skozi čas oblikovali mnogo definicij revščine, ki se pogosto nanašajo na stanje, v katerem ni dosežen sprejemljiv standard življenja. Svetovna banka (World Bank) definira revščino kot pomanjkanje oz. nezmožnost doseči družbeno sprejemljive standarde življenja, pri čemer se pomanjkanje nanaša na ekonomske vire; nezmožnost na sodelovanje v družbi; standardi življenja pa so odvisni od socialnega okolja ter načina merjenja teh standardov. (Bellu 2005, 2)

Revščina je lahko definirana z vidika eno- ali večdimenzionalnega pristopa. Pri enodimenzionalnem pristopu se meri eno postavko (običajno dohodek) in se nanaša na ekonomsko dobrobit; pri večdimenzionalnem se meri več postavk hkrati (dohodek, zdravstveno stanje, status družine) – nanaša se na dobro psihično počutje posameznika. Ker ne obstaja splošna definicije revščine, ki bi bila primerna v vseh časih za celotni prostor, je pomembno, da se koncept revščine definira primerno kontekstu, v katerem se preučuje. (Bellu 2005, 3)

Revščina je zelo širok, kompleksen družbeni pojav, ki ga je zelo težko objektivno opredeliti. Težko je namreč zaobjeti vse pojavne oblike revščine in jih prevesti v neko objektivno merilo, ki bi jasno pokazalo, kdo je reven in kdo ne. Enotne – univerzalne definicije revščine – še ne poznamo. Običajno lahko govorimo o treh konceptih revščine: absolutni, relativni in subjektivni.

Absolutna revščina izhaja iz pojmovanja absolutnih človekovih potreb. Strokovnjaki ocenijo minimalno potrebo po prehrani, merjeno z zaužito količino kalorij in beljakovin, potrebo po bivališču, merjeno s kakovostjo bivališča in stopnjo prenaseljenosti, ter potrebo po zdravju, merjeno s stopnjo otroške umrljivosti in kakovostjo razpoložljive medicinske oskrbe. (Haralambos in Holborn 1999, 133) S seštevanjem minimalnih zneskov potrebščin za zadovoljevanje teh potreb pridejo do praga revščine, ki ga izrazijo z dohodkom (Stropnik

1994, 439). Reven je torej tisti, ki ne more v zadostni meri zadovoljiti osnovnih potreb in je po svojem dohodku pod tem pragom revščine.

Relativen pristop poskuša poudariti raznolikost potreb v različnih družbenih okoljih kot tudi v različnih obdobjih. Relativno revščino posameznika lahko opredelimo glede na dohodke drugih, pri čemer je prag revščine določen z deležem povprečnega dohodka kot pokazateljem življenjske ravni v neki družbi. Pri relativnem konceptu gre za revščino kot posledico razdelitve dohodka v družbi oz. t.i. revščino zaradi neenakosti. V primerjavi z absolutnim pristopom, ki je statičen, je relativni pristop dinamičen, saj relativni prag revščine narašča ali pada za isti odstotek kot povprečna življenjska raven. (Stropnik 1994, 491–495)

Subjektivni pristop v središče postavlja posameznikovo oceno o tem, kako doživlja stanje revščine. Raziskovalci z anketami povprašajo posameznike o tem, kako (ne)revne se počutijo. Poleg objektivno dokazljivega in izmerljivega stanja siromaštva jih zanima tudi subjektivna zaznava in vrednotenje te situacije. (Novak 1996, 314) Dojemanje revščine je odvisno od življenjskega standarda posameznika, njegovih pričakovanj in preteklih izkušenj.

ZN so na Svetovnem vrhu o socialnem razvoju opisali revščino kot stanje, ki ga označuje hudo pomanjkanje osnovnih človekovih potreb, vključno s hrano, pitno vodo, urejenimi higienskimi razmerami, zdravjem, zavetjem, izobraževanjem in informacijami. Kadar posameznik nima zagotovljene hrane, primarnega izobraževanja in dostopa do zdravstvene oskrbe, se ga smatra za revnega, ne glede na dobiček. (A dollar a day 2006) Vendar je za merjenje revščine potrebno uporabiti natančnejšo definicijo.

Definicija revščine, ki jo uporablja FAO za svoje merjenje, raziskovanje in nadaljnjo analiziranje, izhaja iz definicije Svetovne banke (WB) in razlikuje med urbano, ruralno in totalno lakoto. Lakoto meri z indeksom nacionalne revščine, ki predstavlja delež populacije, ki živi pod mejo nacionalne revščine. (FAO 2002)

Svetovna banka pomemben delež raziskovanj namenja merjenju revščine predvsem zaradi zmanjšanja le-te, zato je potrebno revščino definirati tako, da se jo lahko izmeri. Svetovna banka je v ta namen definirala absolutno mejo revščine. Meja revščine (poverty line) pomeni minimalno stopnjo dohodka, s katerim je še možno zadovoljiti temeljne človekove potrebe. Meja revščine se razlikuje glede na čas in družbeno okolje. Vsaka država prilagodi to mejo glede na stopnjo razvitosti, družbenih norm in vrednot. Za merjenje revščine na globalni ravni in njeno primerjavo WB definira skupno mejo revščine pri 1,25 \$ oz. 2 \$ na dan. (The World Bank 2009)

2.5.3 Lakota

Akutna lakota oz. stradanje je pogosto prikazano na televizijskih zaslonih: lačna mama, ki je prešibka, da bi podojila svojega otroka, begunci, ki stojijo v dolgih vrstah za svoj obrok hrane v begunskih centrih, ipd. Podobne situacije so rezultat izrednih kriz, ki jih lahko povzročijo vojne ali naravne nesreče, kar pogosto privede do stradanja velikega dela populacije na prizadetem območju.

Veliko večji delež prebivalstva pa prizadene dnevna podhranjenost, ki je manj vidna. V tem smislu lakota pomeni premajhno število zaužitih kalorij, ki so potrebne za zdravo življenje. Primeren vnos kalorij (predvsem energetske in proteinske vrednosti) se glede na posameznika razlikuje in je odvisen od starosti, spola, konstitucije organizma, fizične aktivnosti pa tudi od drugih dejavnikov, npr. podnebja. Dodatno energijo je potrebno zaužiti v času nosečnosti in dojenja. Premalo zaužitih kalorij pomeni poslabšanje fizičnih in mentalnih aktivnosti organizma. Lakota tudi slabi imunski sistem. Zaradi nepravilnega prehranjevanja posebej trpijo otroci, zaradi šibkosti se organizem ni sposoben boriti proti boleznim in zato mnogo otrok umre zaradi navadnih ošpic ali driske. V povprečju odrasel človek potrebuje več kot 2.100 kalorij na dan, da lahko živi normalno in zdravo življenje. (WFP 2009a)

Svetovni program za hrano (World Food Programm), ki deluje pod okriljem OZN lakoto meri skozi podhranjenost in nezadostno prehrano. Podhranjenost je stanje ljudi, ki niso zaužili dovolj kalorij, ki so potrebne za aktivno življenje. Nezadostna oz. neprimerna prehrana označuje prenizek vnos proteinov in energije, kar povzroča pogoste infekcije in bolezni. Nezadostne prehrane se ne meri z zaužito količino hrane, temveč s fizičnimi meritvami telesa — težo in višino ter starostjo. (WFP 2009b)

De Waal je podrobno analiziral fenomen lakote, razčlenil njene komponente, predstavil različne vrste. Definicije, ki so zasnovane samo na zvišani umrljivosti, oskrbi s hrano, potrošnji hrane ali stopnji prehranjenosti, niso primerne (vzrok za to je pogosto neujemanje statistike z laičnimi opažanji), kljub temu da ravno te izmerljive podatke mednarodne organizacije uporabljajo za definiranje lakote. Za prepoznavanje lakote so najenostavnejši izjemni primeri, kjer pride do hitrih sprememb in opaznih dogodkov, vendar so posebej v afriških državah mejni primeri, kjer prebivalci zaradi izjemno slabega gospodarskega položaja živijo iz dneva v dan v hudi revščini in stalnem pomanjkanju primerne hrane, tako s količinskega kot kakovostnega vidika. (de Waal 2004, 129)

De Waal pravi, da ne obstaja natančna definicije lakote, ki bi bila univerzalna za ves svet, vendar je možno ugotoviti, kaj imajo lakote skupnega in s tem v povezavi, kako lakoto prepoznati, oz. jo preprečiti. Definira štiri glavne komponente lakote, in sicer: stradanje,

obubožanje, socialni zlom in umrljivost. Kot peto komponento lakote dodaja odpornost posameznikov, družin in skupin na vsako posamezno komponento. Poleg osnovnih elementov de Waal kategorizira resnost lakote v tri podskupine z naslednjimi značilnostmi:

- lakota, kjer pride do stradanja in obubožanja,
- lakota, kjer pride do zvišane stopnje umrljivosti,
- lakota, kjer pride do izjemno visoke stopnje umrljivosti, ki jo spremlja hud družbeni razkroj in propad.

De Waal meni, da je večina afriških lakot lokalnih, počasnih in slabo opaznih, ki imajo manjši politični vpliv, saj je pomembnejša kot ukrepanje javnosti, strategija spopadanja. (de Waal 2004, 130–135)

3 Pregled konfliktov na afriški celini po koncu hladne vojne

3.1 Podsaharska Afrika

V diplomski nalogi se bodo vse hipoteze, analize, preverjanja in sklepi nanašali na Podsaharsko Afriko. To pomeni, da v analizo ni vključen celoten kontinent v smislu geografskega pojma Afrike, kljub temu da se bosta najpogosteje uporabljena izraza Afrika in afriški nanašala samo na Podsaharsko Afriko. Iz analize je izključena Severna Afrika (Maroko, Alžirija, Tunizija, Libija, Egipt in ozemlje Zahodne Sahare). Naslednji odstavek je zato namenjen utemeljitvi te rabe.

Geografski pojem Afrika se nanaša na ogromen kontinent, ki se razteza med Atlantskim in Indijskim oceanom ter Sredozemskim morjem. Različni avtorji menijo, da geografska ločnica med Afriko in Evropo kljub navidezni nedvoumnosti ni tako jasna. Baskar v razpravi o mejah Afrike ter južnoevropskem kolonializmu in Evrafriki ugotavlja, da vpliv oz. povezanost Špancev z Marokom postavlja mejo med obema kontinentoma v Pireneje; francoska kolonizacija je s poselitvijo francoskih kmetov Alžirijo ustvarila kot nekakšen »kulturni park, saj je spominjala na podaljšek Francije onstran male luže«; tretja teza postavlja Italijo južno od Rima kot začetek Afrike (Baskar 2001, 68–80)

Na drugi strani avtorji menijo, da kontinent obsega dve povsem različni ogromni kopenski enoti: Severno in Podsaharsko Afriko. Severna Afrika je z zgodovinskega, političnega in ekonomskega vidika veliko bolj povezana s Sredozemljem in Bližnjim Vzhodom kot pa z afriškimi državami, ki ležijo južno od Sahare. Poseben pečat Podsaharski Afriki daje največja

peščena puščava na svetu – Sahara, ki podnebno in kulturno loči »obe Afriki«. Prebivalci kulturno izredno kompleksne Podsaharske Afrike imajo kljub vsem razlikam nekatere skupne izhodiščne lastnosti: delijo si relativno enako zgodovinsko izkušnjo, soočajo se s podobnimi notranjimi in zunanji problemi, v vseh državah je mogoče naštetih veliko število različnih plemenskih skupnosti in povsod je viden zaostanek ekonomskega in političnega razvoja v primerjavi z ostalim svetom. (Poulsen 1995, 213–214)

Podsaharsko Afriko bi v obdobju dokončne dekolonizacije držav v devetdesetih letih lahko opisali kot del kontinenta, ki je razpet med upanjem in resignacijo. Demokratizacija, ki jo zahtevajo tudi bivše kolonistke, le počasi dobiva pravo podobo (po meri evropskega človeka) in je v mnogih državah pogosto prekinjena z različnimi konflikti. Podobo politično-varnostne sfere 90. let kroji naraščajoče ali nezmanjšano število notranjih konfliktov. Kljub bolj ali manj uspešni vpletenosti mednarodnih organizacij v razreševanje konfliktov so podatki o številu civilnih žrtev, o beguncih še vedno zelo visoki in zaskrbljujoči. Konvoji s humanitarno pomočjo se vsakoletno povečujejo, nizka kvaliteta življenja večine Afričanov pa se nikakor ne premakne z mrtve točke.

Afriške konflikte je zaradi raznolikosti, zapletenosti in težavnosti težko posploševati. Nekateri imajo korenine v etničnih oz. plemenskih sporih, drugi izhajajo iz same dobičkonosnosti spora, nekateri konflikti so samo posledica že obstoječih konfliktov iz prejšnjih obdobj (kolonizacija, dekolonizacija). Pri preučevanju afriških konfliktov se zdi, kot da vojna rojeva vojno. Stari konflikti niso bili popolnoma razrešeni, mirovni dogovori niso bili primerno ali popolno izpeljani, politične cilje se uresničuje s silo, na razpolago je dovolj orožja, privržencev in podpornikov spora. Pogosto se spor prenese na sosednje države, izoblikujejo se konfliktna območja, kot so na afriškem rogu, območju Velikih jezer in delih Zahodne Afrike. (de Waal 2004, 2–3)

V nadaljevanju bom predstavila pregled konfliktov glede na različne vzroke, vpletenost mednarodne skupnosti in intenziteto konfliktov.

Po pregledu časovnega obdobja sedemnajstih let (1992–2008) je v analizo zajetih nekaj več kot trideset afriških držav, ki so se soočile z različnimi konflikti. V primerjavi z ostalimi svetovnimi regijami, ki jih analizira HIIK (Amerika, Azija in Oceanija, Bližnji in Srednji Vzhod, Evropa) je Afrika kontinent z največjim številom nasilnih konfliktov, ki so se zgostili predvsem v delih Zahodne Afrike (Sierra Leone, Slonokoščena obala, Gvineja, idr.) na območju Velikih jezer (DR Kongo, Ruanda, Uganda, Burundi) in na t.i. afriškem rogu (Etiopija, Eritreja, Somalija). Razen meddržavne vojne med Eritrejo in Etiopijo so vsi

konflikti notranji, najpogostejši vzroki zanje so prevzem politične oblasti v državi, nadzorovanje naravnih virov, avtonomija posameznih večjih etničnih skupin.

3.2 Pregled konfliktov glede na vzroke

HIIK v svoji metodologiji uporablja sedem vzrokov za vodenje konfliktov, in sicer: teritorij, dekolonizacija oz. odcepitev, avtonomija, ideologija oz. sistem, nacionalna oblast, mednarodna oblast in naravni viri. (Conflictbarometer 2007, ii) Pogosto se vzorci medsebojno prepletajo, nič neobičajnega pa niso tudi situacije, v katerih je zabrisana meja med sredstvom in ciljem. Prav tako je težko razlikovati med političnimi in materialnimi vzroki, saj se za prevzemom politične oblasti največkrat skrivajo veliki dohodki od izrabe naravnih virov.

Med vzroke za konflikte v Afriki bi s širšega vidika lahko upoštevali tudi dekolonizacijo, osamosvajanje držav, politično kulturo, demografske razmere, dostopnost do orožja (Prebilič 2006, 53–54), vendar se bom v svoji analizi omejila na izbor zgoraj omenjenih vzrokov.

V Afriki je najpogostejši vzrok za konflikte ravno nacionalna oblast, drugi najpogostejši vzrok pa nadzor nad naravnimi viri. Iz grafa 3.1 je razvidno število držav glede na posamezen vzrok konflikta. Vendar so nekatere države štete večkrat, saj se lahko zgodi, da v državi nastane nov konflikt z novimi akterji in novimi zahtevami, ali so vzroki za konflikt kompleksni. Tako je npr. v primeru vojne med Eritrejo in Etiopijo, ki je potekala v letih 1998–2002. Kot že omenjeno, je to edina meddržavljska vojna, kjer je vzrok teritorij in mednarodna oblast. Dejstvo je tudi, da je območje, kjer je potekal konflikt, bogato z zlatom in marmorjem, kar posredno pomeni tudi konflikt za naravne vire. Konflikti zaradi zahtev po odcepitvi so se odvijali v angolski provinci Kabinda. Ta konflikt trenutno še ni razrešen, vladne angolske sile med drugim ne pristajajo na odcepitev tudi zaradi pomembnih nahajališč zemeljskega plina. Konflikt med Somalijo in Somaliland izhaja iz leta 1991, ko se je Somaliland proglasila za neodvisno državo, vendar do danes ni mednarodno priznana. V Sudanu pa se skuša povsem odcepiti južni del države, ki ga politično predstavlja Sudan's Peoples Liberation Army (SPLA) in je v mirovnem sporazumu leta 2005 dosegla avtonomijo z možnostjo odcepitve in sorazmerno delitvijo naravnih virov, zlasti nafte.

Konflikti zaradi verske avtonomije potekajo v Nigeriji med pretežno muslimanskimi provincami na severu države in krščanskimi provincami na jugu države. V različnih intenzivnostih potekajo že od začetka devetdesetih let prejšnjega stoletja. Dodatne nemire in nasilne spopade je povzročil sprejem islamskega prava. Tudi v tem konfliktu je v igri bitka za nadzor nad naravnimi viri, predvsem za rodovitno zemljo. Zahteve po avtonomiji obstajajo

tudi v Senegalu. Konfliktno območje je južni del države Casamanca, ki skuša doseči avtonomijo še iz osemdesetih let prejšnjega stoletja. Med vlado in separatističnim gibanjem je potekalo že več mirovnih pogovorov, vendar konflikt še ni dokončno razrešen. Avtonomijo in pravično razdelitev naravnih virov zahtevajo tudi Tuaregi v Maliju, kjer so sprejeli že več mirovnih sporazumov z vlado, vendar konflikt ostaja nasilen še danes. Zahteve Tuaregov po večji politični vključenosti in ekonomski pomoči regiji Kidal ostajajo neizpolnjene tudi zaradi stalnih kršitev mirovnega sporazuma s strani Tuaregov. V Kongu je še deloma nerešen konflikt v jugovzhodni regiji Pool, ki skuša doseči večjo avtonomijo, posledično so na tem območju potekali spopadi že od leta 1997, danes je konflikt že nenasilen.

Različni konflikti, ki so potekali zaradi nadzora oz. dobička od izkoriščanja naravnih virov, so posejani po celotnem kontinentu, saj je Afrika nahajališče pomembnih rud, relativno pomemben je tudi boj za prevlado nad omejenimi rodovitnimi površinami. Z vidika posameznika pa tudi blaginje države bi bilo smotrno izkoristiti naravne danosti v gospodarski razvoj in s tem tudi v izboljšanje socialnih razmer, dejstvo pa je, da v Afriki obstaja »prekletstvo virov« (Brainard in Chollet 2007, 6), kar pomeni, da so države z relativno visokim deležem naravnih bogastev bolj nagnjene k vodenju spopadov in s tem slabšanjem materialnega in socialnega stanja svojih državljanov. Pri proučevanju konfliktov zaradi naravnih virov nikoli ne obstaja samo ta razlog kot edini, saj gre običajno še za boj za nacionalno oblast. Kdor ima oblast, ima »neomejeno« pravico nad izkoriščanjem naravnih virov, njihovo pridobivanje in nadaljnja prodaja poteka nenadzorovano z vidika javnosti, dobiček gre pogosto v žep posameznikov in ne v državno blagajno. Konflikti, kjer so vpleteni naravni viri, so tudi v zahodnem svetu najbolj izpostavljeni tako medijsko kot tudi z vidika svetovne varnosti. Za to obstajata dva bistvena razloga: strateške surovine so izrednega pomena za zahodni svet (nafta, zemeljski plin, koltan iz DR Kongo, idr.), drugi razlog je ravno tako ekonomski, vendar je zavrt v »paket« svetovne (predvsem zahodne) pomoči in humanitarnih namenov. V ozadju vseh mirovnih in humanitarnih misij tako OZN kot tudi NATA in EU je namreč skrit dobiček, ki ima izjemen pomen pri sodelovanju tako mednarodnih organizacij kot tudi posameznih držav v mirovniških misijah.

Vojne za naravne vire, ki imajo še danes obsežne posledice v vseh sferah posameznih držav, so se odvijale v Angoli, DR Kongo, Liberiji, Somaliji in Sudanu. Državljanska vojna v Angoli, kjer so imeli ravno naravni viri, v največji meri diamanti, znaten vpliv na njen potek, na vpletenost mednarodne skupnosti in na pozornost zahodne javnosti, je verjetno najbolj analizirana vojna. Še nekončana vojna, kjer so ravno tako vpleteni naravni viri, se odvija v DR Kongu, v katerem so pomembna nahajališča diamantov, bakrove in cinkove rude ter

koltana. Za vzdrževanje državljanske vojne v Liberiji so spopadajoče strani izkoriščale diamante in les, za kar so v OZN uvedli sankcije na podoben način kot že prej v Angoli. V Sudanu so na več kot 20 let trajajočo državljansko vojno vplivala med drugim nahajališča nafte v južnem delu države, zato se je Južni Sudan boril za večjo avtonomijo. Zaradi naravnih virov je v Afriki potekalo še več nasilnih konfliktov, ki sicer niso dosegli stopnje vojne. Sem sodi že zgoraj omenjeni obmejni konflikt v Etiopiji zaradi marmorja in zlata. Leta 2003 je v Nigeriji v delti Nigra, kjer so pomembna nahajališča nafte, konflikt prerasel v nasilne spopade. V relativno mirni Keniji so v letih 2003 do 2005 potekali nasilni spopadi, predvsem za prevlado nad obdelovalnimi površinami in vodnimi viri. Zaradi diamantov so v Nigeriji v letih 2001 in 2002 spopadi postali nasilni.

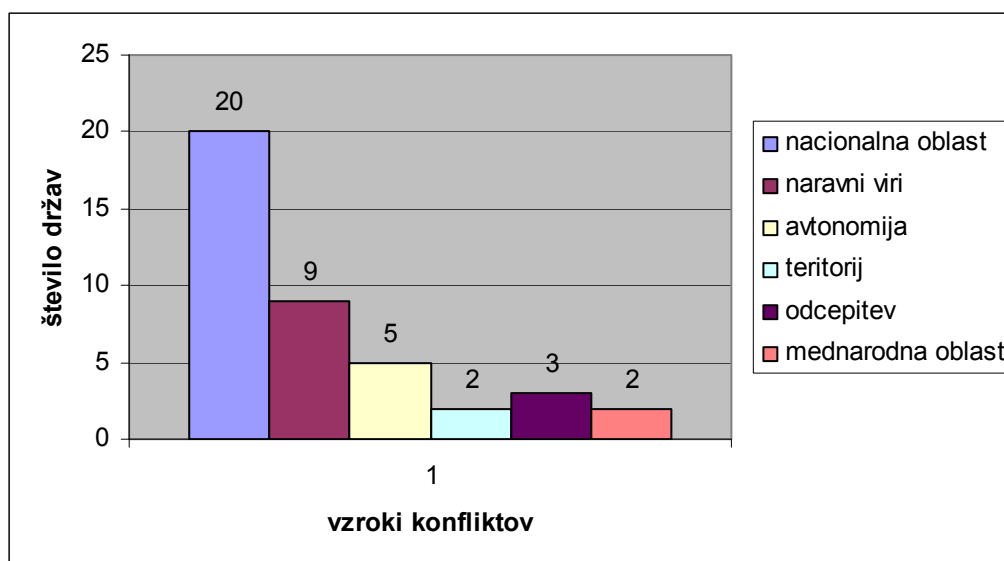
Najpogostejši razlog za vodenje konfliktov v Afriki je želja po nacionalni oblasti, ki je v večini primerov povezana še z drugimi razlogi. V to klasifikacijo spada dvajset držav, konflikti se po intenzivnosti med seboj razlikujejo. Razlog za tako visoko število izvira iz preteklosti, ko so se afriške države osamosvajale in pri tem določile kot glavni kratkoročni cilj držav neodvisnost, ki je pravzaprav dolgoročni proces, saj vključuje oblikovanje administrativnega aparata, političnih elit in struktur, sposobnih za izvajanje oblasti, ter utrjevanje gospodarske samostojnosti, ki omogoča preživetje vladi. Oblasti so tako premalo pozornosti namenjale gospodarstvu in nizki stopnji politične kulture. (Prebilič 2006a, 53) Spopadi, kjer je vzrok nacionalna oblast, so lahko zelo različni. Dlje trajajoči in visoko nasilni (vojne) so običajno tisti, pri katerih prevzem oblasti predstavlja tudi druge ugodnosti, kot npr. prisvojitve nacionalnega bogastva ozkega kroga vladajoče elite na račun razkola in manipulacije prebivalstva. Manj intenzivni, vendar pogosto nasilni spopadi, se ravno zaradi nizke stopnje politične kulture in gospodarske nestabilnosti pojavijo ob menjavi oblasti. Tak primer najdemo v Togu, kjer se je nasilje razvilo zaradi nasprotovanja opozicije volilnim rezultatom, vendar je bil konflikt le v letu 2005 nasilen. V Gvineji – Bissao je prišlo do državljanske vojne, kjer so se spopadli pripadniki predsednika (vladna vojska) in pripadniki nekdanjega poveljnika oboroženih sil (različne milice). V Slonokoščeni obali so se nemiri zaradi menjave oblasti pojavili že leta 2000, vendar so nasilni postali nekaj let pozneje, pripeljali so celo do državljanske vojne in vpletenosti mednarodne skupnosti. Tudi Republika Kongo se ni izognila nasilnim spopadom leta 1997, ko so se po preteku predsedniškega mandata začeli hudi boji med pristaši sedanjega in bivšega predsednika. V Etiopiji je zaradi regionalne oblasti prišlo do bojev med različnimi etničnimi skupnostmi predvsem po letu 2004.

Povod za konflikt pogosto predstavlja slaba varnostna situacija v sosednjih državah. V Srednjeafriški republiki se je položaj leta 1997 zaostрил kot neposredna reakcija na spremembe v Zairu (DR Kongo), tudi zaradi velikega števila beguncev iz Zaira in Ruande. Nekajletni spopadi so se nadaljevali tudi ob zamenjavi predsednika države med izvoljenim in bivšim predsednikom. Tudi konflikt v Gvineji je bil močno povezan z razvojem dogodkov v sosednji Liberiji in Sierra Leone. Umiritev situacije v slednji državi je pozitivno vplival tudi na Gvinejo.

Če je mogoče vsaj za nekatere afriške države reči, da so kljub nasilnim spopadom, ki so zahtevali smrtne žrtve in precej beguncev, dosegle neko mirno situacijo v relativno kratkem času, so na drugem polu države, ki so resnično bile priča katastrofalnim posledicam vojne že med spopadi in tudi po uradni razrešitvi konflikta. Take države imajo statistiko visokega števila smrtnih žrtev, nešteto beguncev in notranje razseljenih oseb, povsem razsutega gospodarskega stanja, običajno povezanega z uničeno rodovitno pokrajino in izropanimi naravnimi bogastvi, zraven sodi tudi uničena infrastruktura, hude kršitve človekovih pravic in navidezno brezizhoden položaj. Kot primere lahko navedem državljansko vojno v Angoli, ki se danes sooča s posledicami dolgoletne uničujoče vojne. V podobnem položaju so tudi Liberija, Ruanda, Burundi, Sierra Leone, Uganda, kjer se je vlada oz. predsednik Museveni v večletni državljanski vojni boril proti gverilski vojski LRA (Lord Resistance Army), v navedenih državah je prihajalo do številnih hudih kršitev človekovih pravic, med drugim suženjstvo otrok in masovnih ubojev. (Wikipedia 2009)

Še vedno trajajoče vojne zaradi nacionalne oblasti potekajo v DR Kongu, Sudanu in Somaliji. V Čadu so se po koncu državljanske vojne razvile nove-stare tenzije med afriškimi ljudstvi v vzhodnem delu Čada in arabskimi ljudstvi, ki so naseljena pretežno na obeh straneh meje med Čadom in Sudanom.

Graf 3.1: Število držav glede na vzrok konflikta

3.3 Pregled konfliktov glede na vpletenost mednarodnih organizacij

Odgovornost za načelo kolektivne varnosti je zapisana v UL OZN. To načelo čedalje bolj prevzemajo številne regionalne in subregionalne strukture za krepitev miru in varnosti po svetu, ki se ukvarjajo s specifičnimi regijami. Varnostni svet OZN od teh organizacij zahteva, da prevzamejo glavno odgovornost za reševanje določene krize miru in varnosti. Kjer obstaja prevladujoča regionalna sila, Združeni narodi nimajo pomembne vloge. V Afriki imajo glavno vlogo ravno Združeni narodi, kar pomeni, da je obstoj regionalne strukture, ki bi lahko prevzela naloge za vzdrževanje regionalnega miru in varnosti še premalo uveljavljen. (de Waal 2004, 75–76)

Mednarodne neafriške organizacije so do vpletenosti v spopade na afriški celini nekoliko zadržane, predvsem zaradi preteklih negativnih izkušenj (primer OZN v Tanzaniji, Ruandi in Somaliji). Odgovornost skušajo prenesti na različne organizacije ali nekdanje afriške kolonizatorke, največkrat pa se pričakuje, da se bo Afrika sama spopadla s svojimi težavami. (Prebilič 2005, 145)

V nadaljevanju bom predstavila vpletenost mednarodne skupnosti v konflikte oz. razreševanje konfliktov v Afriki. Upoštevala bom samo mednarodne organizacije, ne pa države posameznice, ki so se največkrat kot nekdanje kolonizatorke bolj ali manj uspešno vpletale v afriške konflikte (npr. Francija v Ruandi z vojaškim posegom Turkizno). Ravno tako ne bom upoštevala prisotnosti nevladnih mednarodnih organizacij, ki na različne načine, predvsem pa

z nevojaško pomočjo, s svojo prisotnostjo skušajo vplivati na izboljšanje razmer (Zdravniki brez meja, CARE, idr.)

Različne mednarodne, tako svetovne (OZN) kot tudi regionalne (AU, ECOWAS), organizacije so se angažirale v trinajstih državah.

V **Liberiji** so bile prisotne vojaške enote ECOMOG od leta 1990, ko so posredovale pri dosegu mirovnega sporazuma in ga skušale uresničevati med sprtimi stranmi. Mandat se je nanašal na obnovitev reda in miru ter vzpostavitev vsaj minimalnega okolja za delo humanitarnih delavcev ter preprečitev nadaljnjih spopadov. V tem času je bila prisotna tudi opazovalna misija ZN UNOMIL (United Nations 2005a). VS ZN je potrdil obsežno mirovno misijo v Liberiji UNMIL leta 2003. Mandat mirovne misije obsega podporo in varovanje mirovnega sporazuma, varovanje osebja, lastnine in civilistov ZN, nudenje humanitarne pomoči in varovanje človekovih pravic, podporo varnostnim reformam in uresničevanje mirovnega procesa (United Nations 2005b). Misija UNMIL še vedno deluje.

V **Sierra Leone** je maja 1997 skupina vojaških upornikov z oblasti vrgla predsednika Kabahha, ki je bil izvoljen marca 1996 na prvih večstrankarskih volitvah po skoraj treh desetletjih. Uporniška skupina RUF je prevzela vodenje države, vendar kljub temu nadaljevala z napadi. Enote ECOMOG-a, ki so bile v državi prisotne že pred uporom so pregnale uporniško hunto in februarja 1998 je na oblast ponovno prišel predsednik Kabahh. (UNHCR 2000)

Po vse večjih nemirih je VS OZN predvidel opazovalno misijo UNOMSIL, ki jo je novembra 1999 nadomestila mirovna misija UNAMSIL, da bi pripomogla k implementaciji mirovnega sporazuma iz Lome, ki sta ga podpisali vlada predsednika Kabahha in uporniška skupina RUF junija tega leta.

Prednostna naloga UNAMSIL je bila razorožitev in reintegracija pripadnikov, ki so se borili proti vladi. Leta 2006 je mirovna operacija uspešno zaključila svoj mandat, nadomestila jo je politična operacija ZN UNIOSIL, ki je še vedno aktivna. Potrebna je zato, ker se država še vedno sooča z mnogimi izzivi. Potrebno je raziskati korenine spopada in doseči spoštovanje človekovih pravic. Gospodarstvo se v veliki meri zanaša na donacije, medtem ko se znaten delež prihodkov od izkopavanja diamantov še vedno znajde v privatnih rokah namesto v vladni blagajni. Velik problem predstavlja tudi visok delež nezaposlenih mladih in bivših bojevnikov. Operacija ZN skuša pomagati, da se bo vlada Sierre Leone lažje spopadla s temi izzivi. (United Nations 2005c)

V **Gvineji – Bissau** so leta 1998 oborožene sile pod vodstvom nekdanjega poveljnika oboroženih sil Maneja izvedle upor proti izvoljenemu predsedniku Vieira. Predsednik je na podlagi bilateralnih obrambnih in varnostnih dogovorov zaprosil za vojaško pomoč Gvinejo in Senegal. ECOWAS je predvidel nastanitev enot ECOMOG za vzpostavitev miru in ponovno predajo oblasti predsedniku Vieiri. Kljub številnim mirovnim sporazumom in prisotnosti tako senegalskih in gvinejskih enot kot tudi enot ECOWAS predsedniku ni uspelo obdržati oblasti in je pobegnil na Portugalsko, vojaški zmagovalec konflikta, ki se je razvil v stopnjo vojne, je bil Mane. (ECOWAS 2008)

Na volitvah 2000 je izvoljenega predsednika Maneja potrdila tudi vojska, kar je bil zadosten razlog za umik sil ECOMOG-a, Senegala in Gvineje. ZN odobrijo vzpostavitev Urada ZN za podporo miru (UN Peace-building support office in Guinea – Bissau – UNOGBIS) z začetkom mandata v juniju 1999, ki je bil prvotno namenjen predvsem za tehnično in politično izvedbo volitev, sedaj pa so se njene naloge razširile in še vedno deluje v tej državi (United Nations Development Program 2009).

Od leta 2008 pod okriljem Sveta Evropske Unije v Gvineji – Bissau poteka Misija za podporo reform varnostnega sektorja (EU mission in support of Security Sector Reform in Guinea – Bissau – EU SSR Guinea – Bissau). Njen osnovni namen je nuditi nasvete in pomoč pri reformah varnostnega sektorja. (Council of the European Union 2008)

VS OZN je 2003 potrdil politično misijo MINUCI v **Slonokoščeni obali** zaradi nastale situacije, ki je predstavljala mednarodno grožnjo miru in varnosti v regiji. Njen osnovni namen je zagotoviti implementacijo mirovnega sporazuma Linas-Marcoussis in dopolniti mirovno operacijo, ki so jo izvajali ECOWAS in francoske sile. Aprila 2004 je misijo nadomestila mirovna operacija ZN UNOCI. (United Nations 2004a)

Operacija še vedno poteka. VS je avtoriziral operacijo UNOCI za uporabo vseh potrebnih sredstev, da izvede svoj mandat v okviru zmožnosti in danih nalog. Mandat naj bi pripadniki UNOCI izvršili skupaj s francoskimi enotami, nastanjenimi v državi in obsega naslednja področja: nadzorovanje prenehanja sovražnosti; razorožitev, demobilizacijo, reintegracijo, repatriacijo; identifikacijo prebivalstva in vpis v volilni register; reforme varnostnega sektorja; zavarovanje osebja, lastnine in civilistov ZN; nadzorovanje embarga na orožje; podporo humanitarni pomoči, podporo organizaciji odprtih, svobodnih, poštenih in transparentnih volitev, idr. (United Nations 2004b)

V **Sudanu** že od leta 1989 poteka humanitarna operacija »Lifeline Sudan« pod okriljem UNICEF-a, v katerega so vključeni tudi WFP in več kot 35 nevladnih organizacij. Temeljna naloga operacije je nudenje humanitarne pomoči prebivalcem južnega Sudana, ki so ogroženi zaradi stalnih bojov na tem območju (UNICEF 2007). Leta 2004, ko je vojna v Darfurju dobivala čedalje večje razsežnosti, predvsem z vidika grobega kršenja človekovih pravic in sistematičnega uničevanja vasi, so pod okriljem čadskega predsednika sprte strani sprejele Humanitarni sporazum o prekinitvi ognja (Humanitarian Ceasefire Agreement – HCFA). AU je ustanovila misijo AMIS, ki naj bi služila opazovanju in nadzoru uresničevanja sporazuma ter varovanju vojaških opazovalcev. Jeseni 2004 je AU razširila misijo AMIS in ji dodala nove naloge ter povečala osebje, vendar so naloge ostale v okviru opazovanja, nadzorovanja in poročanja o razmerah v Darfurju. (AMIS 2008)

Varnostni svet je kot dopolnitev misiji AU potrdil najprej posebno politično misijo za Sudan – UNAMIS junija 2004, ki je izvedla priprave za naslednjo operacijo ZN v podporo miru – UNMIS, ustanovljeno marca 2005. Naloga UNMIS je podpora implementacije Celovitega mirovnega sporazuma (Comprehensive Peace Agreement – CPA), ki sta ga podpisali sudanska vlada in Ljudsko osvobodilno gibanje/vojska Sudana (Sudan People's Liberation Movement/Army – SPLM/A) januarja 2005. Ostale naloge se nanašajo na področje varovanja in promoviranja človekovih pravic. (United Nations 2007a)

Mandat misije UNMIS obsega: izvajanje mirovnega sporazuma; zagotoviti varnostne pogoje za prostovoljno vračanje beguncev in notranje razseljenih oseb (IDP); pomagati podpisnicam sporazuma z zagotavljanjem pomoči pri deminiranju ter ščititi in širiti področje varovanja človekovih pravic s posebnim poudarkom na ranljivih skupinah civilistov, kot so begunci, razseljene osebe, ženske in otroci. (United Nations 2007b)

VS ZN je julija 2007 z resolucijo 1769 odobril skupno mešano operacijo AU in ZN za Darfur, imenovano UNAMID, ki vsebuje tudi pooblastila iz sedmega poglavja UL OZN. Operacija je namenjena podpori za implementacijo Mirovnega sporazuma za Darfur (Darfur Peace Agreement – DPA) in varovanju osebja ZN ter civilistov v Sudanu. Formalen začetek operacije je bil december 2007. (United Nations 2008a)

Operacija UNAMID je nastala kot rezultat poslabšanja varnostne situacije v Darfurju in pritiska sudanske vlade na kombinirano misijo AU in ZN. Operacija predstavlja tudi izpolnjevanje ciljev ZN glede sodelovanja med multilateralnimi in regionalnimi organizacijami. Operacija UNAMID je predvidila udeležbo skoraj 20.000 vojaških oseb in več kot 6.000 policistov. (Conflict Barometer 2007, 8) Te številke še ni dosegla, konec januarja 2009 je bilo v operaciji udeleženega 15.179 uniformiranega osebja, od tega nekaj več

kot 12.000 vojakov, 181 vojaških opazovalcev in 2.639 policistov. V podporo njihovega delovanja sodeluje še 823 civilistov iz različnih držav, 1.407 civilistov iz lokalnega okolja in 264 prostovoljcev ZN. (United Nations 2009a)

V **Somaliji** sta v letih 1992–1995 potekali dve operaciji ZN in sicer UNOSOM I in UNOSOM II. UNOSOM I je bil predviden za nadzorovanje premirja v glavnem mestu Mogadishu. Pripadniki operacije so imeli nalogo spremstva humanitarne pomoči do razdeljevalnih centrov. Vendar se je varnostna situacija slabšala, humanitarna pomoč ni prišla do prizadetega prebivalstva. ZDA so predlagale, da bi organizirale in vodile operacijo za zagotovitev razdelitve humanitarne pomoči. VS je ameriško ponudbo sprejel in potrdil Združeno intervencijsko enoto (The Unified Task Force – UNITAF), ki so jo vodile ZDA in so bile namenjene zavarovanju vseh večjih centrov za pomoč. 1993. leta so somalske politične stranke dosegle premirje in se obvezale, da bodo predale orožje enotam UNITAF in UNISOM. Marca 1993 se je VS ZN odločil o prehodu operacije UNITAF na mirovno operacijo UNOSOM II. Ustanovljena je bila z namenom zagotavljanja varnega okolja za humanitarno dejavnost, s pooblastilom uporabe sredstev prisile ter nadaljevanjem razoroževanja in pomiritve spora. Operacija se je zaključila dve leti kasneje. (United Nations 2003)

Po umiku operacije UNOSOM II so v Nairobiju (Kenija) vzpostavili Politični urad ZN za Somalijo (UN Political Office for Somalia – UNPOS) z namenom opazovanja situacije in razvoja dogodkov v državi in okolici, promovirati mir in spravo ter vzpodbujati prizadevanja regionalnih vlad in organizacij za vzpostavitev miru. (United Nations 2009b)

V začetku 2007 je AU ustanovila operacijo za podporo miru v Somaliji AMISOM z namenom stabilizirati varnostni položaj. Prevezela naj bi naloge, ki so jih opravljale etiopijske sile in ustvarila varno okolje za izvedbo mirovne operacije ZN, ki bi ji sledila. Naloge operacije AMISOM med drugim zajemajo: podporo dialoga in pomiritve, varovanje prehodnih vladnih institucij (Transitional Federal Institutions – TFI), zagotovitev tehnične podpore v procesu razoroževanja, nadzorovanje varnostne situacije, pomoč pri repatriaciji beguncev in notranje razseljenih oseb. Prvoten mandat operacije AMISOM je bil predviden za šest mesecev, vendar so ga podaljšali in je operacija še vedno aktivna. (African Union Comission 2008)

Svet Evropske Unije je decembra 2008 potrdil mandat vojaški operaciji EU NAVFOR (European Union-led naval force) Somalija, imenovani Atlanta. Operacija ima podlago v resolucijah VS ZN št. 1814, 1816, 1838 in 1846. Mandat operacije vsebuje naslednja določila: zagotovitev varnosti ladjam WFP, ki prevažajo hrano razseljenim osebam v Somaliji;

zagotovitev varnosti trgovskim ladjam; izvajanje potrebnih ukrepov (tudi sredstva prisile) odvrčanja, preprečevanja in posredovanja z namenom zaustaviti piratstvo in oboroženo ropanje. Operacija ima mandat 12 mesecev z možnostjo podaljšanja. V operacijo je vključenih nekaj več kot tisoč ljudi iz 12 držav članic EU. (European Union 2009, 1–3)

Etiopija in Eritreja sta v juniju 2000 podpisali sporazum o prenehanju sovražnosti po dveletnem bojevanju zaradi nezmožnosti dogovora o določitvi meje. Varnostni svet ZN je avtoriziral operacijo UNMEE, ki naj bi nadzorovala premirje, septembra 2000. Operacijo UNMEE je VS po osmih letih neprekinjenega delovanja zaključil julija 2008, predvsem zaradi nesprejemljivih omejitev s strani Eritreje glede UNMEE. Prekinjena je bila tudi dobava goriva pripadnikom UNMEE, kar je pomenilo preveliko oviro za nemoteno nadaljevanje mirovne operacije in je celo ogrožalo varnost pripadnikov ZN. Mandat operacije UNMEE je obsegal: nadzor premirja, podporo in zagotavljanje izvajanja varnostnih obveznosti obeh strani, nadzor prerazporeditve etiopijskih in eritrejskih sil, nadzor začasnega varnostnega območja (the temporary security zone – TSZ), koordinacijo in zagotovitev tehnične pomoči za humanitarne aktivnosti deminiranja ter koordinacijo aktivnosti v zvezi s humanitarnimi dejavnostmi in dejavnostmi varovanja človekovih pravic na območju TSZ in sosednjih območjih. (United Nations 2007c)

Po zamenjavi oblasti v **Čadu** leta 1990 je bil sklenjen navidezen mir po več desetletjih državljanske vojne. Vendar se napetosti med različnimi etničnimi skupnostmi niso nikoli povsem umirile. Po letu 2003 je na poslabšanje varnostne situacije vplival množičen prihod beguncev (okrog 240.000) iz sosednjega Sudana, oz. od vojne opustošenega Darfurja, in beguncev iz Srednjeafriške republike. V državi je zaradi državljanske vojne razseljenih že 180.000 Čadanov. (United Nations 2009c)

V Čadu se je marca letos po enoletnem mandatu zaključila vojaška premostitvena operacija pod okriljem Evropske Unije EUFOR Tchad/CAR, ki je delovala v Čadu in Srednjeafriški republiki z namenom stabilizacije vzhodnega Čada in severovzhodnega dela Srednjeafriške republike ter v tesni povezavi z multidimenzionalno prisotnostjo ZN. Najpomembnejša cilja operacije sta bila vzdrževanje in izboljšanje varnostne situacije na tem območju ter priprava vsega potrebnega za nemoten prenos nalog na pripadnike operacije MINURCAT pod okriljem ZN. Specifični cilji operacije so bili: zavarovanje civilnega prebivalstva v nevarnosti, še posebej beguncev in razseljenih oseb; zagotavljanje dostopa humanitarne pomoči in prosto gibanje humanitarnega osebja ter varovanje osebja ZN in njihove opreme.

Operacijo EU so prevzele enote ZN in nadaljevale z operacijo MINURCAT, ki ima uradno podlago v resolucijah VS OZN št. 1861, 1834 in 1778. Približno 2000 pripadnikov, ki so sodelovali v operaciji pod okriljem EU, je 15. marca 2009 zamenjalo oznake na uniformah in tako simbolično predalo poveljevanje operaciji ZN. Mandat mirovne operacije obsega naloge na naslednjih področjih: zaščita in varovanje civilnega prebivalstva; človekove pravice in vladavina prava ter regionalna podpora miru. Pomemben poudarek je na sodelovanju s sudansko vlado, mešano hibridno operacijo UNAMID v Sudanu, misijo ZN v Srednjeafriški republiki BONUCA zaradi izmenjave informacij, predvsem pri ogrožanju humanitarne dejavnosti v regiji. (United Nations 2009d)

V **Srednjeafriški republiki** je od aprila 1998 do februarja 2000 delovala misija ZN pod imenom MINURCA z namenom izboljšanja in vzdrževanja varnosti in stabilnosti v glavnem mestu Bangui in okolici. Cilji operacije so bili nadzorovanje razoroževanja in uničevanja zaseženega orožja, pomoč pri izvedbi volitev. Po koncu operacije je bil v državi vzpostavljen Urad ZN za graditev miru (UN Peace-building Office in CAR – BONUCA). Naloge Urada so zajemale: vzpostavitev in krepitev demokratičnih institucij, spremljanje politične in varnostne situacije, spremljanje reform varnostnega sistema, spremljanje stanja na področju človekovih pravic, nadaljevanje in pomoč v programih MINURC-e, izvajanje programa pokonfliktne graditve miru. BONUCA še danes deluje v tej državi. (United Nations 2000a, 1–2)

V državi od leta 2002 deluje operacija pod okriljem Gospodarske skupnosti srednjeafriških držav (Economic Community of Central Africa States – CEMAC) in Afriške unije. Namen operacije je nadzorovanje meje s Čadom in uvedba reform v vojski. Na območju Srednjeafriške republike sta dejavni tako EU kot tudi ZN. Njuna vloga je opisana v prejšnjem poglavju, saj sta operaciji namenjeni tako Čadu kot tudi Srednjeafriški republiki.

V **Ruandi** je od oktobra 1993 do marca 1996 delovala opazovalna misija ZN za pomoč Ruandi UNAMIR. Prvotno je bila namenjena uresničitvi Aruškega mirovnega sporazuma, ki so ga avgusta 1993 podpisale ruandske sprte strani. Mandat in število pripadnikov se je večkrat spreminjalo zaradi genocida in s tem spremenjene varnostne situacije v državi. Potek dogodkov je pokazal, da je bila misija UNAMIR nezmožna preprečiti enega izmed najhujših zločinov v bližnji preteklosti. Vzroki za neuspeh so bili nezadostna sredstva, neprimerne kapacitete in ozek mandat. Pripadniki mirovne misije UNAMIR niso imeli nobene pravne podlage za aktivnejše posredovanje v napadih, poleg tega so sami postali tarča napadalcev. Največ očitkov glede neuspeha preprečitve genocida je namenjenih ravno mednarodni

skupnosti, ki si je predolgo zatiskala oči pred dogajanjem v Ruandi, in politični nepripravljenosti držav za posredovanje. Kasnejše analize so namreč pokazale, da bi že 5000 vojakov z vso logistično podporo lahko preprečilo pomor 500.000 civilistov. (Prebilič 2006c, 56)

Danes je v Ruandi prisotnih več kot dvajset različnih organizacij, ki delujejo v okviru ZN in izvajajo specifične programe za Ruando. Država je vključena v program reform ZN »Delovati kot eden« (Delivering as One), ki je pilotna izvedba celostnih reform ZN. Program sestavljajo štirje osnovni sklopi: en program, en proračunski okvir, en voditelj, en glas in en urad. Namen programa je tesno in učinkovito sodelovanje med posameznimi organizacijami ZN, ki v prvi meri nudijo podporo vladi in spodbujajo tako gospodarski in politični sektor kot tudi civilno družbo, privatni sektor ter medije k prizadevanjem za izvedbo reform. Cilj programa je pomoč državi pri doseganju razvojnih ciljev tisočletja (Millenium development goals – MDG), ki so jih sprejeli ZN v začetku tisočletja, med katerimi je na prvem mestu izkoreniniti ekstremno revščino in lakoto. (United Nations Rwanda 2008)

V **Burundiju** je leta 2002 Afriška unija prvič v svoji zgodovini oblikovala mirovno misijo AMIB za nadzor mirovnega sporazuma med sprtimi stranmi v državi, vendar je bila zaradi težav in pomanjkljivosti pri logistiki in financiranju le delno uspešna. Težave so se pojavile že pri finančni in materialni podpori nameščenih vojakov v Burundiju, zato so vodenje mirovnega procesa in misije ponovno prevzeli ZN. (Prebilič 2006c, 57–58)

VS ZN je potrdil mirovno operacijo ONUB z možnostjo uporabe sile kot določa VII. poglavje UL ZN maja 2004, ker je varnostna situacija v Burundiju še vedno predstavljala grožnjo mednarodnemu miru in varnosti. Mandat operacije ONUB je bil predvsem v podpori in pomoči pri implementaciji Aruškega mirovnega sporazuma, ki je predvideval vzpostavitev miru in spravo v državi. Mandat operacije se je zaključil konec decembra 2006. Nasledila ga je politična operacija ZN BINUB, ki je namenjena krepitvi državnih kapacitet burundske vlade, da bi lažje premostila posledice državljanske vojne. Glavne naloge so: konsolidacija miru in vzpostavitev demokratičnega vladanja; razoroževanje, demobilizacija, reformiranje varnostnega sektorja; promoviranje in varovanje človekovih pravic, koordiniranje delovanja ZN. (Conflictbarometer 2007, 8)

VS ZN je julija 1999 avtoriziral mirovno misijo v **DR Kongo**, ki naj bi uresničila sporazum iz Lusake. Misija MONUC s proračunom, ki presega milijardo ameriških dolarjev, ostaja največja in najdražja mirovna operacija v zgodovini ZN. Mandat misije se deli v štiri faze in

sicer: nadzor nad izvajanjem določil iz Lusaškega premirja; nadzor in poročanje o vsaki kršitvi miru; razorožitev, demobilizacija, repatriacija in ponovna naselitev in reintegracija; organizacija kredibilnih in demokratičnih volitev v državi. Misija MONUC ima mandat v okviru VII. poglavja UL ZN in dovoljuje mirovnikom uporabo vseh sredstev za zaščito civilnega prebivalstva ter lastnih sil in opreme. Ključne naloge misije so: razorožitev paravojaških enot, pomoč pri demobilizaciji in reintegraciji vojakov v civilno družbo, razdeljevanje humanitarne pomoči ter strokovna pomoč pri zagotavljanju volitev. (United Nations 2008b)

AU je bila v Kongu prisotna predvsem kot opazovalka v aktivnostih, ki sta jih izvajala OZN in EU. Samostojne mirovne operacije niti ni bila sposobna izpeljati zaradi tako finančnih kot tudi organizacijskih težav. AU je sodelovala pri sklenitvi Lusaškega premirja.

V DR Kongu so od leta 2003 in vse do danes prisotne tudi enote EU. Do sedaj so zaključene že tri operacije (Artemis, EUFOR DR Kongo, EUPOL Kinšasa), trenutno pa sta dve še vedno aktivni (EUPOL DR Kongo, EUSEC DR Kongo).

Artemis je bila prva vojaška misija EU zunaj Evrope, ki je bila v DR Kongo napotena junija 2003. Njena naloga je bila prispevati k stabilizaciji varnostnih razmer v mestu Bunia, izboljšati humanitarno situacijo ter zagotoviti varnost razseljenih ljudi v begunskih taboriščih v istem mestu. Silam EU je uspelo z nadzorovanjem letališč preprečiti dobavo orožja iz tujine, ekonomske in družbene aktivnosti v mestu so bile ponovno vzpostavljene, vrnilo se je preko 60.000 beguncev. Pripadniki misije Artemis so bili zadolženi tudi za razdelitev 3.000 ton humanitarne pomoči. Mandat je bil omejen na tri mesece, po preteku misije je njihovo delo prevzela okrepljena misija ZN MONUC. Operacija EUFOR DR Kongo je bila ustanovljena junija 2006 na prošnjo ZN in naj bi prispevala k varni izvedbi prihajajočih volitev v mestu Kinšasa. Izvedena je bila s polnim strinjanjem kongovske oblasti in v tesnem sodelovanju z operacijo MONUC. Organizirana je bila pod okriljem Evropske varnostne in obrambne politike (European Security and Defence Policy (ESDP)). Uspešno je bila zaključena 30. novembra 2006. (Council of the European Union 2009a)

Med aprilom 2005 in junijem 2007 je v DR Kongu potekala tudi policijska misija EU z nazivom EUPOL KINŠASA. Naloge policijske misije, ki je štela 56 članov in so delovale v glavnem mestu države, so bile: podpora silam IPU (Integrated Police Unit), urjenje sil IPU, ter izpeljava reform in reorganizacije nacionalne kongovske policije. Misija ni imela mandata za uporabo kakršnekoli intervencije in je predstavljala novo dimenzijo uporabe civilnega managementa v kriznih situacijah. Operacijo EUPOL KINŠASA je julija 2007 nadomestila operacija EUPOL DR Kongo z mandatom od julija 2007 do 30. junija 2009. Misija je

podobno kot prejšnja namenjena pomoči oblastem pri izvedbi reform v varnostnem sektorju na področju policije. Sestavlja jo 39 pripadnikov, ki so strokovnjaki z različnih področij. Junija 2005 je bila ustanovljena še ena misija EU in sicer misija EUSEC DR Kongo. Misijo sestavlja 9 pripadnikov, je svetovalne narave s ciljem zagotoviti pomoč pri izvajanju reforme varnostnega sektorja v državi. (Council of the European Union 2009b)

V **Angoli** so že od leta 1989 potekale štiri zaporedne mirovne misije ZN UNAVEM I, UNAVEM II, UNAVEM III in MONUA, ki je delovala od junija 1997 do februarja 1999. Opazovalna misija ZN MONUA je bila osnovana z namenom nuditi pomoč pri ponovni vzpostavitvi miru in sprave v državi. Misija je nastala po podpisu Protokola iz Lusake (Lusaka Protocol) novembra 1994 in je obsegala naloge s področja političnih zadev, policije, vojske in tudi s področja človekovih pravic ter humanitarnih zadev. Kljub trudu misiji ni uspelo doseči sprave med sprtimi stranmi (vlado in uporniškim gibanjem UNITA). Leta 1999 je bil v Angoli vzpostavljen Urad ZN – UNOA z namenom povezati se s političnimi, vojaškimi, policijskimi in ostalimi civilnimi avtoritetami v državi. Urad naj bi raziskal učinkovite prijeme za vzpostavitev miru, nudil humanitarno pomoč angolskim državljanom in promoviral človekove pravice. Misijo UNOA je septembra 2002 nasledila nova misija ZN UNMA, namenjena dokončni izpolnitvi sprejetih določil v Protokolu iz Lusake. Misija je namenjena nudenju pomoči vladi, vzpostavitvi miru in vladavine prava, izpolnjevanju človekovih pravic, podpori socialni in poklicni reintegraciji demobiliziranih bojevnikov in promociji ekonomske stabilizacije države. Mandat je bil določen za šest mesecev do februarja 2003. (United Nations 2000b, 1–4)

V spodaj naštetih državah, ki so zajete v analizo, mednarodne organizacije niso sodelovale z mirovnimi misijami ohranjanja, graditve ali vsiljevanja miru (peacekeeping, peace-building, peacemaking). V posameznih državah so vzpostavljene Trajne misije ZN (Permanent mission of the UN) v Angoli, Zimbabveju, Gvineji, Lesotu, Maliju, Keniji, Togu, Kongu, Senegalu in Nigeriji, ki so v prvi vrsti namenjene uresničevanju interesov afriških držav v ZN.

3.4 Pregled konfliktov glede na intenziteto bojevanja

Pri preučevanju intenzitete bojevanja se bom omejila na spopade, v katerih je bilo prisotno fizično nasilje. Konfliktbarometer v svoji metodologiji nasilne konflikte deli v tri podskupine, in sicer razlikuje med vojno, resno krizo in krizo. Vojna je definirana kot nasilen konflikt, pri

čemer je sila uporabljena z določeno kontinuiteto na organiziran in sistematičen način. Strani v sporu izvajajo obsežne ukrepe, odvisne glede na situacijo. Obseg uničenja je masiven in ima dolgoročne posledice. Resna kriza je konflikt z izvajanjem ponavljajočega in organiziranega nasilja. Kriza je stanje napetosti, pri čemer najmanj ena stran v sporu izvaja nasilna dejanja. (Konfliktbarometer 2006, ii) Meje med posameznimi skupinami niso točno definirane, narava spopadov pa je tako spremenljiva, da je določen konflikt težko opisati v enem klasifikacijskem razredu. Jasno je, da bi bila klasifikacija drugačna, če bi upoštevala definicije drugih avtorjev, vendar sem se osredotočila na definicije Konfliktbarometra.

Konflikti, ki sem jih uvrstila med krize, so se odvijali v Nigeriji, Senegal, Togu, Keniji, Maliju, v Lesotu, Zimbabveju in Svazilandu.

Resna kriza, ki se ni razvila v vojno, je bila v angolski provinci Kabinda in v Čadu po koncu državljanske vojne.

V ostalih državah so se nasprotja razvila v vojne, ki so sicer vse že omenjene v prejšnjih poglavjih. Države lahko glede na lego uvrstimo v štiri regije, ki so postale krizna žarišča. Države Zahodne Afrike, kamor sodijo Liberija, Sierra Leone, Slonokoščena obala, Gvineja in Gvineja – Bissau. Vojne so se skoncentrirale na t.i. afriškem rogu v Eritreji in Etiopiji, Somaliji in Sudanu. Tretje krizno žarišče je območje Velikih jezer, kjer so divjale vojne v Ruandi, Burundiju, Ugandi. Četrto krizno žarišče se je razvilo v porečju reke Kongo, in sicer v DR Kongo, Kongo in Angoli. (Konfliktbarometer 2005, 17)

4 Pregled stanja revščine in mednarodne pomoči

Ena izmed najbolj uničujočih posledic sodobnih afriških sporov je zelo pogosto humanitarna kriza, ki vključuje množično število beguncev in razseljenih ljudi ter lakoto. S tega vidika je vojna glavni razlog nestabilnega sistema zagotavljanja hrane, kar posledično pomeni tako splošno lakoto kot tudi stopnjevanje revščine. (de Waal 2004, xvii) V mnogih državah Podsaharske Afrike je dohodek na osebo na dan manj kot dolar. Že tako globoko zakoreninjeno revščino dodatno otežujejo dolgovi tujim vladam in mednarodnim izposojevalcem. Konec leta 2000 so razvite države sprejele sklep, da bodo odpisale dolg dvaindvajsetim najrevnejšim državam, med katerimi je bilo osemnajst afriških držav. Če k slabemu finančnemu stanju dodamo še nezadostni vložek kapitala, množično razširjenost virusa HIV in ostalih nalezljivih bolezni, pogoste etnične spopade med prebivalstvom in vojne, potem ni presenetljiva ugotovitev, da je regija na gospodarskem nivoju stagnirala.

Končni rezultat pa Afriko postavlja v nezavidljiv položaj (dolgo)trajne politične in ekonomske odvisnosti zunanjega sveta. (Cohen 2003, 379)

4.1 Razvojni cilji tisočletja – Millenium developement goals

Na vrhunskem srečanju OZN septembra 2000 so voditelji držav članic OZN potrdili *Deklaracijo tisočletja*², v kateri so sprejeli osem razvojnih ciljev tisočletja (Millenium Development Goals — MDG). V deklaraciji so se voditelji tako bogatih in razvitih kot tudi revnih in nerazvitih držav zavezali k sodelovanju z namenom zmanjšati revščino, izboljšati zdravje ljudi in pospeševati mir, človekove pravice, enakopravnost med spoloma ter okoljsko trajnost. Nastanek MDG sporoča, da svet 60 let po drugi svetovni vojni še vedno ni dosegel pričakovan ideal miru in blaginje. MDG so časovno omejeni in problemsko določeni cilji (načrtovana uresničitev ciljev je do leta 2015). Pomembno izhodišče ciljev predstavlja dvostranska zavezanost: bogate države so se zavezale k povečani pomoči in podpori pri mednarodnemu trgovanju, revne države so se zavezale k pospeševanju ustreznih politik, dobrega vladanja in pravičnega sodstva. Razvojni cilji imajo natančno opredeljene naloge in izoblikovano metodologijo merjenja napredka pri doseganju posameznih ciljev. Po vrstnem redu se cilji takole glasijo:

1. Izkoreninjenje skrajne revščine in lakote
2. Zagotovitev osnovnošolskega izobraževanja po vsem svetu
3. Spodbujanje enakosti med spoloma in pooblašanje žensk
4. Zmanjšanje umrljivosti otrok
5. Izboljšati zdravstveno stanje mater
6. Boj proti virusu HIV/AIDS, malariji in drugim boleznim
7. Zagotavljanje okoljske trajnosti
8. Razviti svetovno partnerstvo za razvoj

Leta 2005, pet let po sprejemu razvojnih ciljev in deset let pred rokom njihove izpolnitve, so ZN izdali poročilo³ o dosedanjih dosežkih glede zastavljenih ciljev. Ugotovili so, da so zastavljene naloge dosegle bistven napredek v svetovnem merilu, saj se je zvišal povprečen dohodek za 21 %, število ljudi, ki živi v izjemni revščini, se je znižalo za 130 milijonov, pričakovana življenjska doba se je zvišala s 63 na 65 let, povečal se je tudi vpis v osnovne

² United Nations Millenium Declaration, sprejeta in razglašena z resolucijo Generalne skupščine 55/2, 8. septembra 2000. Dostopna prek: <http://www.un.org/millennium/declaration/ares552e.htm> (20. februar 2009)

³ The Millenium Developement Goals Report s predgovorom takratnega generalnega sekretarja ZN Kofi A. Annana. Dostopno prek: <http://millenniumindicators.un.org/unsd/mi/pdf/MDG%20Book.pdf> (25. februar 2009)

šole in dostop do varne pitne vode. Napredek se razlikuje glede na posamezne regije in med vsemi je ravno Podsaharska Afrika, ki je imela že tako najmanj zavidljiv izhodiščni položaj, dosegla najmanjše premike glede izboljšav posameznih ciljev. V določenih regijah, kjer varnostne razmere še vedno niso urejene, je namesto napredka bilo opazno celo stagniranje. V tej regiji se je povečalo število ljudi, ki živi v ekstremni revščini in sicer iz 217 milijonov leta 1990 na 290 milijonov leta 2000, večina izmed njih je ženska populacija. Ravno tako se je znižala pričakovana življenjska doba in glede na te kazalce obstaja majhna verjetnost, da bo Podsaharska Afrika dosegla razvojne cilje. (Economic Commission for Africa 2005, 5–13)

Prvi cilj, ki se nanaša na razpolovitev revnih in sestradanih ljudi, bo Podsaharska Afrika le težko dosegla. V 90. letih je namreč število revnih še naraslo, povprečen dohodek revnih se je zmanjšal. Lakota je še posebej na podeželju prisotna v veliki meri. Preživetje in s tem dovolj velika količina hrane sta predvsem odvisna od kmetijske dejavnosti, kar posledično pomeni od vremenskih razmer. V državah, ki so se soočale z nepredvidljivimi vremenskimi razmerami, se je stanje glede lakote še poslabšalo. (*ibid.*)

Izpolnjevanje drugega cilja je bolj obetajoče, saj je število šoloobveznih otrok v zadnjem desetletju naglo naraslo (50 % leta 1990, 61 % leta 2000), vendar ne dovolj, da bi lahko vse afriške države izpolnile cilj. Pri tem je potrebno opozoriti na dvoje dejstev: primarno izobraževanje je prvi korak, ki vodi k razvoju posameznika, ki bo kasneje postal produktiven član družbe in na ta način tudi sam prispeval k izboljšavam. Drugo dejstvo je bolj zastrašujoče in alarmantno (vendar se ga največkrat nočemo zavedati). Za šoloobvezne otroke, ki niso v šoli, obstaja velika verjetnost, da jih izkorišča svet odraslih v svoje namene: prisilno delo, suženjstvo, otroci – vojaki, deklice prisiljene v prostitucijo ali življenje na ulici. (*ibid.*)

Tretji cilj verjetno predstavlja enega najtežjih izzivov za afriško družbo. Izpolnitev tretjega cilja pomeni doseči enakost med spoloma, ki se v afriškem primeru nanaša predvsem na zagotovitev primarnega šolanja za deklice in mlade ženske. Delež učenk se je od devetdesetih let do 2000 dvignil in vse kaže, da bo do leta 2015 ta cilj izpolnjen v večini afriških držav. Največ truda bodo v dosego tega cilja morale vložiti države Zahodne in Centralne Afrike. Tudi na političnem področju so opazne spremembe, saj je delež žensk v parlamentih čedalje večji, še vedno pa je delež žensk zelo nizek v zakonodajni oblasti in na gospodarskem področju. Večja vključenost žensk je nujna za uspešno odpravljanje revščine. (*ibid.*)

Četrti cilj ima nalogo zmanjšati smrtnost otrok, ki so mlajši od petih let. Severna Afrika je dosegla bistvene spremembe, medtem ko je Podsaharska Afrika ostala na istem, saj je smrtnost otrok, mlajših od pet let, leta 1990 znašala 186 izmed 1000 živorojenih otrok, leta

2002 pa 174, kar praktično ne predstavlja nobene spremembe. Del vzrokov, ki ne spreminjajo tega stanja, gre pripisati slabemu načrtovanju, saj afriške vlade še vedno nezadostno povezujejo zdravstveni z ostalimi programi. Premalo je investiranja v javno zdravje in osnovno zdravstveno izobraževanje ljudi. Afriške vlade so se zavezale zdravstvu nameniti 15 % letnega proračuna, vendar je le malokateri vladi uspelo izpolniti dano obljubo. Drugi vidik, ki se posredno navezuje na doseganje tega cilja, je izobraževanje in ohranitev oz. celo povečanje števila zdravstvenih delavcev. Zaradi slabih delovnih pogojev in premajhnega plačila se veliko število zdravstvenega osebja raje odloča za boljše plačano delo na drugih kontinentih. Ocena vsesplošnega stanja zdravstva v Podsaharski Afriki, še posebej z ozirom na epidemijo HIV/AIDS kaže, da bo Afrika potrebovala dodaten milijon zdravstvenih delavcev. (*ibid.*)

Peti cilj se nanaša na izboljšanje zdravstvenega stanja mater ob rojstvu otrok. Z izjemo nekaj držav je umrljivost mater ob rojstvu ostala od leta 1990 do 2000 nespremenjena. Na visoko stopnjo umrljivosti mater v Podsaharski Afriki zagotovo vpliva dejstvo, da je le 50 % vseh rojstev spremljanih s strani zdravstvenega osebja. Glede na visok delež podeželskega prebivalstva si veliko žensk ne more privoščiti zdravstvene nege, ker jim je nedostopna. Status žensk v afriški družbi je povezan z nezmožnostjo odločanja, nezaposlenostjo, izjemno omejenim vplivom na finančništvo in izobraževanje. Mlade mame se dodatno soočajo s pomanjkljivim prehranjevanjem, zgodnjo spolno aktivnostjo in mladostniškimi nosečnostmi. Ena izmed možnih izboljšav je vzpostavitev javnih služb, ki bi bile preko posameznikov dostopne vsem in strokovno usposobljene za določeno področje dela (npr. tradicionalne babice, ki bi se izobraževale na državni ravni in bi poleg same pomoči pri nosečnosti in rojevanju, ženskam nudile informacije o varni zanositvi, o načrtovanju družine, ipd.) (*ibid.*)

Sedem izmed stotih Afričanov je okuženih z virusom HIV ali že ima bolezen AIDS. Na visoko število vplivajo številni dejavniki, od spolnega vedenja, domačega nasilja do uporabe nedovoljenih drog. Potrebno je zagotoviti tako preventivno kot tudi kurativno delovanje, kjer so jasno izražene norme spolnega vedenja in družbene norme. Malarija je še vedno najpogostejši vzrok smrti v Afriki, še posebej med otroki. Del strategije, ki se spoprijema s tem problemom, je tudi razdelitev mrež proti komarjem, prevlečene s strupom proti komarjem. Boj proti malariji je kompleksen proces, ki vključuje vpletenost urbanističnih načrtovalcev in managerjev (pri gradnji stavb se upošteva ventilacijski sistem, ustrezno kanalizacijsko omrežje, ipd.) Najmanj 70 % od vseh obolelih za AIDS-em ali tuberkulozo živi na afriškem kontinentu. Število novih izbruhov tuberkuloze se je v letih 1990 in 2003 skoraj podvojilo. Res je, da so se dosežki glede preprečevanja in zdravljenja te bolezni povečali,

vendar je kljub temu še vedno mogoče narediti mnogo več, kar bi izboljšalo današnje stanje. (*ibid.*)

Sedmi cilj se nanaša na varovanje okolja, predvsem na zaščito gozdov, ki so jih prebivalci z namenom pridobivanja kmetijskih površin brezobzirno krčili. Krčenje gozdov nadalje vpliva na erozijo zemlje in ostale negativne okoljske posledice. Les je v podsaharski Afriki v 60 % edino sredstvo pridobivanja tako toplotne kot tudi električne energije. Deforestacija in neomejena izraba zemlje imata pogubne posledice, kar še dodatno pripomore k že tako pogostim vremenskim ekstremom, kot so suše in poplave, in dodatni obremenitvi razpoložljivih virov pitne vode. Kljub zgoraj naštetim dejavnikom se je dostop do pitne vode v desetletju povečal iz 49 na 50 %, na podeželju iz 36 na 45 %. Pomembno je, da upravljanje z vodo postane bolj jasna in natančno opredeljiva dejavnost, saj v nasprotnem primeru ne bo mogoče doseči zastavljenega cilja, da do leta 2015 prepolovijo število ljudi, ki nima trajnostnega dostopa do varne pitne vode. (*ibid.*)

Najobsežnejši je zadnji, osmi cilj, ki predvideva spremembe na področju svetovne trgovine in finančnega sistema, izvoz brez tarif in kvot za najmanj razvite države, odpis dolga najrevnejšim državam, definiranje posebnih razvojnih potreb, zagotavljanje dela in omogočen dostop do osnovnih zdravil ter vzpostavljanje novih tehnologij komuniciranja in informiranja. Afriški produkti imajo zaradi denarne pomoči razvitih držav, obstoječih tarif in kvot še vedno zelo omejen dostop na svetovne trge, kar je neposredno povezano s počasnim napredkom regionalnih integracij in slabega vladanja znotraj Afrike. Leta 2000 so osemnajstim najrevnejšim afriškim državam odpisali dolg. Mednarodni dolg predstavlja veliko finančno breme tudi za države, ki imajo povprečen dohodek, kar jih ovira pri nadaljnjem razvoju. Na področju dostopa osnovnih zdravil je vidno nekaj napredka, vendar patentirani zakoni še vedno preprečujejo možnost oskrbovanja držav z zdravili proti malariji, HIV/AIDS, tuberkulozi in drugim boleznim. In nenazadnje, ločnica med Afriko in ostalim svetom glede uporabe informacijskih in komunikacijskih tehnologij zaenkrat še vedno obstaja kot ogromna zevajoča luknja. (*ibid.*)

Izmed vseh svetovnih regij je Podsaharska Afrika najbolj oddaljena od uresničitve ciljev, kljub temu da je sprejetih kar nekaj smernic in jasnih izhodišč, ki ponujajo možne rešitve za doseg zastavljenih nalog. Rast BPD se je v zadnjem desetletju povečal, vendar ne tako hitro in tako bistveno, da bi pripomogel k opaznejšemu zmanjšanju revščine. Gospodarska rast se kaže predvsem v državah z veliko rudnimi bogastvi, vendar dobiček običajno ni razdeljen med revne. Za zmanjšanje revščine bi bilo potrebno utrditi strukture vladanja. Še vedno je veliko pomanjkljivosti tako v strukturalnem kot organizacijskem smislu, potrebne so

izboljšave in utrditev vladavine prava, zagotovitev borbe proti korupciji. Še veliko bo potrebno postoriti, da bo vzpostavljeno ustrezno delovno okolje, prijazno tako domačim kot tujim investitorjem. Realnost je zaenkrat še zelo drugačna, saj mnoge vlade nimajo niti osnovnih kapacitet, s katerimi bi se spopadale s temeljnimi družbenimi področji, kot so izobraževanje, vodno oskrbovanje in izboljšanje zdravstvenih razmer. Pademija HIV/AIDS še vedno pridobiva čedalje večje razsežnosti, kar pomeni počasno, a vztrajno izčrpavanje človeških virov kot temelja družbenega razvoja. Tudi spolna neenakost ostaja velik izziv, ki ga bo težko premagati do leta 2015, saj je še vedno v večini afriških držav delež dečkov v osnovni šoli veliko višji kot delež deklic. Še zadnji argument, ki se nanaša na prvi del naloge in je po mojem mnenju največje zaviralo razvoja podsaharskih držav: v zadnjih 40 letih je okrog 20 držav vsaj za določeno obdobje izkusilo državljansko vojno, okrog 20 % populacije je leta 2000 živelo v vojnih razmerah. Poleg tega so v mnogih državah potekali (oz. še potekajo) nasilni konflikti nižje intenzitete, ki imajo ravno tako dolgoročne posledice. Konflikti posredno in neposredno negativno vplivajo na razvoj družbe in njenega blagostanja.

4.2 Revščina in vzroki

»Revščina je lakota. Revščina pomeni ne imeti zatočišča. Revščina pomeni, da je človek bolan in ne more priti do zdravnika. Revščina pomeni, da otroci ne morejo v šole, revščina pomeni ne znati brati. Revščina ne pomeni ne imeti službe, temveč je strah glede prihodnosti, ko človek živi samó za vsak dan sproti. Revščina pomeni izgubiti otroka zaradi bolezni, ki jo je povzročila umazana voda. Revščina je nemoč, pomanjkanje reprezentacije in svobode.«
(The World Bank 2009)

Problem revščine kljub vsemu napredku v znanosti in tehnologiji postaja globalna skrb, kar potrjujejo tudi vse večje mednarodne finančne organizacije. Trditev potrjuje dejstvo, da je prva naloga MDG razpoloviti število prebivalstva, ki živi v revščini. Podsaharsko Afriko štejemo za najrevnejšo regijo na svetu, revščina je njena največja ovira za gospodarski in socialni razvoj. Afriško prebivalstvo predstavlja 13 % svetovne populacije in le skromne 3 % svetovnega BDP. V devetdesetih letih je počasna gospodarska rast v Afriki povzročila porast deleža revnega prebivalstva. Od leta 2000 dalje se je rast postopno povečevala, vendar po podatkih Svetovne banke to ni bistveno pripomoglo k zmanjševanju revščine. Po mnenju strokovnjakov bi morala Afrika doseči oz. obdržati 5 % letno gospodarsko rast, da bi se izognila nadaljnjemu porastu revščine, prvi razvojni cilj tisočletja (prepolovitev revščine do 2015) bi lahko dosegla le s 7 % letno gospodarsko rastjo. Nizka gospodarska rast Afrike je

poleg neugodnih notranjih razmer povezana tudi z nizkim deležem na svetovnem trgu. Od leta 1970 pa do konca devetdesetih let je njen delež upadel za 2 %, in sicer s 3,5 % na 1,5 %. (The World Bank 2005, xx-xxi)

V Afriki revščino dodatno pogloblja hitra rast prebivalstva. Leta 2005 je znašala kar 2,1 %, kar v primerjavi z zahodno Evropo pomeni, da je porast afriškega prebivalstva sedemkrat hitrejša. Posledica rasti prebivalstva v največji meri vpliva na spremembo starostne strukture prebivalcev: le dobra polovica ljudi na celotnem afriškem kontinentu je delovno aktivnih.

Zaradi mnenja, da je Afrika negotov in nestabilen kontinent, veliko tujih investitorjev ne želi tvegati svojega kapitala v tako tvegani regiji. V celotnem prometu tujih neposrednih investicij je Afrika prejela le skromen delež 2,3 %, kar potrjuje tezo, da je Afrika na repu lestvice zanimanja tujih investitorjev.

Poročilo o razvojnih ciljih tisočletja iz leta 2005, ki so ga izdali ZN za Podsaharsko Afriko ne vsebuje pričakovanih podatkov glede zmanjšanja ekstremne revščine. V nasprotju z vsemi ostalimi svetovnimi regijami, kjer so aktivnosti za izkoreninjenje revščine pokazale izjemne pozitivne rezultate, Afrika tone v še hujše razmere. Leta 1990 je 44,6 % prebivalcev podsaharske Afrike živelo z manj kot 1\$ na dan, leta 2001, dobro desetletje kasneje, se je delež še povečal na 46,4 %. Analiza je pokazala, da že tako revno prebivalstvo tone v še večjo revščino, kar predstavlja ogromen socialen in varnostni problem. (United Nations 2005d, 6–7)

Oprelitev absolutne revščine z 1\$ na dan je uporabna metoda zgolj za statistične primerjave, ne oriše pa dejanske življenjske situacije tistih ljudi, ki so uvrščeni v kategorijo ekstremne in zmerne revščine. Sachs je v ta namen obravnaval opisno oceno stanja, ki se nanaša na tri oblike revščine. Prvi je koncept absolutne revščine, ki ponazarja situacijo, v kateri družina oz. gospodinjstvo ne zmore zadovoljiti osnovnih življenjskih potreb za preživetje. Življenje v absolutni revščini vključuje izpostavljenost kronični lakoti, pomanjkanje pitne vode, izključenost iz zdravstvenega in izobraževalnega sistema, ipd. Drugi koncept opisuje zmerno revščino, ki se nanaša na življenjske pogoje, v katerih posameznik le s težavo zadovolji temeljnim človekovim potrebam⁴. Tretji koncept opisuje relativno revščino, kjer je položaj gospodinjstva opredeljen in izmerjen v primerjavi z drugimi gospodinjstvi v istem okolju. (Sachs 2005, 20)

⁴ Temeljne človekove potrebe vključujejo: minimalno stopnjo prehrane, minimalno zdravstveno zaščito, stanovanje oz. varno zatočišče, dostop do izobraževanja, osebno svobodo.

4.2.1 Pregled držav glede na HDI⁵

Pri opazovanju revščine in analiziranju ukrepov, ki jo skušajo zmanjšati oz. preprečiti, se pogosto uporablja HDI kot kazalec razvoja. Pomemben in uporaben je predvsem zato, ker se osredotoča na tri izmerljive dimenzije človekovega razvoja, kar omogoča bistveno širši vpogled v posamezne države, kot če bi upoštevali samo BDP. HDI je sestavljen iz BDP na prebivalca izražen kot kupna moč, pričakovana življenjska doba ob rojstvu in stopnja izobrazbe. Slednja se izračuna na podlagi stopnje pismenosti odraslih in vključenost v izobraževalni proces na osnovnošolski, srednješolski in višješolski oz. univerzitetni ravni. (United Nations Development Programme 2006, 263)

V tabeli 4.1 je pregled afriških držav⁶, ki prikazuje vrednost HDI in njene posamezne komponente. V prvem stolpcu je razvrščenost držav glede na vrednost HDI od največje proti najmanjši. Vrednost indeksa, ki je v tretjem stolpcu, se giblje med 0 in 1, pri čemer pomeni vrednost 0,8 ali več visoka stopnja človekovega razvoja, vrednost med 0,5 in 0,799 srednja stopnja človekovega razvoja in vrednost pod 0,5 najnižjo stopnjo človekovega razvoja. Iz te razdelitve je možno ugotoviti, da nobena afriška država ne spada v kategorijo z visoko stopnjo človekovega razvoja, v drugi kategoriji je sedem držav od Južne Afrike do Nigerije, ki že sodi skupaj s šestnajstimi državami v kategorijo z nizko stopnjo človekovega razvoja. Primerjava z vsemi svetovnimi državami pokaže, da je v zadnji kategoriji uvrščenih 25 držav in le Vzhodni Timor ni država Podsaharske Afrike. Pričakovana življenjska doba leta 2006 še vedno ostaja nizka, saj je največja s 65,2 leti v Sao Tome in Principe, vendar še ta država velja kot izjema, v večini ostalih držav se pričakovana življenjska doba giblje okrog 45 let. Najnižja pričakovana doba je v Swazilandu s komaj dobrimi 40 leti. Stopnja pismenosti je najnižja v Čadu (25,7 %), Gvineji (29,5 %), Etiopiji (35,9 %) in Sierr Leone (37,1 %). Najmanjši delež vpisanih v katero izmed oblik izobraževanja je ocenjen v Angoli, Srednjeafriški republiki, Eritreji, DR Kongu, Čadu, Gvineji – Bissau in v Slonokoščeni obali. V teh državah se delež giblje okrog 30 %. Bruto domači proizvod na prebivalca znaša najmanj v DR Kongu, Burundiju, Liberiji, Gvineji – Bissau.

⁵ HDI - Human development index oz. indeks človekovega razvoja

⁶ Vključene so države, ki so zajete v analizo v prvem delu diplomske naloge.

Tabela 4.1: Indeks človekovega razvoja v posameznih afriških državah

Indeks človekovega razvoja						
Država	Vrednost indeksa človekovega razvoja	Pričakovana življenjska doba ob rojstvu (v letih)	Stopnja pismenosti v % ljudi starih od 15 let naprej ⁷	Kombiniran bruto vpisni količnik v izobraževanje (%) ⁸	BDP na prebivalca (PPP US\$) ⁹	
	2006	2006	1999–2006	2006	2006	
125	Južna Afrika	0.670	50.1	87.6	76.8	9,087
128	Sao Tome in Principe	0.643	65.2	87.5	66.6	1,534
130	Kongo	0.619	54.5	86.0	58.6	3,550
141	Swaziland	0.542	40.2	79.6	60.1	4,705
144	Kenija	0.532	52.7	73.6	59.6	1,436
146	Sudan	0.526	57.8	60.9	39.9	1,887
153	Senegal	0.502	62.6	42.0	41.2	1,592
154	Nigerija	0.499	46.6	71.0	52.5	1,852
155	Lesoto	0.496	42.3	82.2	61.5	1,440
156	Uganda	0.493	50.5	72.6	62.3	888
157	Angola	0.484	42.1	67.4	25.6	4,434
164	Eritreja	0.442	57.2	..	33.3	519
165	Ruanda	0.435	45.8	64.9	52.2	819
166	Slonokoščena obala	0.431	47.7	48.7	37.5	1,632
167	Gvineja	0.423	55.3	29.5	49.3	1,118
169	Etiopija	0.389	52.2	35.9	45.1	700
170	Čad	0.389	50.4	25.7	36.5	1,470
171	Gvineja-Bissau	0.383	46.0	62.8	36.6	467
172	Burundi	0.382	48.9	59.3	45.1	333
176	Liberija	0.364	45.1	54.4	57.6	335
177	DR Kongo	0.361	46.1	67.2	33.4	281
178	Srednjeafriška republika	0.352	44.0	48.6	28.6	679
179	Sierra Leone	0.329	42.1	37.1	44.6	630

Vir: United Nations Development Programme (2008, 29).

⁷ Podatki se nanašajo na oceno pismenosti v državi pridobljenih iz popisa prebivalstva ali raziskav, ki so bile opravljene med leti 1999 in 2006. Države so do teh podatkov prišle z različno metodologijo, zato je potrebno biti pri primerjavi med državami previden. (Indicator Tables HDI 2008. Dostopno prek: <http://hdr.undp.org/en/mediacentre/news/title,15493,en.html> (16. januar 2009).

⁸ Kombiniran bruto vpisni količnik združuje vpis v primarno, sekundarno in terciarno izobraževanje, ne glede na starost, kot delež populacije v teoretičnem šolskem letu za vse tri stopnje izobraževanja. (Human development Indices 2008. Dostopno prek: <http://hdr.undp.org/en/mediacentre/news/title,15493,en.html> (16. januar 2009).

⁹ Pariteta kupne moči (purchasing power parity — PPP) je koncept interpretacije relativnih cen, z namenom omogočiti mednarodno primerjavo (običajno je BDP podan v nacionalni valuti). V okviru tega koncepta je kupna moč PPP US\$1 enaka v vseh državah. (*ibid.*)

Podatki kažejo, da so afriške države v izredno nezavidljivem položaju, ki posledično negativno vpliva na neugoden gospodarski in socialni položaj tako v posameznih državah kot tudi v celotni regiji. Zaradi velikosti regije in velikega števila prebivalcev je posledično prizadeta najširša mednarodna skupnost, njene najbolj negativne posledice se lahko kažejo predvsem v nestabilni varnostni situaciji in tudi širjenju negotovega gospodarskega položaja in družbeno-ekonomskih odnosov.

4.3 Pregled podhranjenosti/lakote/mednarodne pomoči

V nadaljevanju se bo analiza nanašala na pregled afriških držav, stanja lakote in podhranjenosti v njih ter pomoč državam s hrano predvsem z vidika Organizacije združenih narodov za prehrano in kmetijstvo (FAO)¹⁰. FAO se ukvarja z merjenjem pomanjkanja hrane, ki se nanaša na nezadostno prehrano. Meritve temeljijo na primerjavi med običajno konzumacijo hrane (merjeno v energijski vrednosti oz. kalorijah) in minimalnimi energijskimi zahtevami. Populacija, ki ima energijski vnos hrane pod zahtevanim minimumom, je opredeljena kot podhranjena. (FAO 2008a)

Minimalen zahtevan vnos energijske vrednosti, ki se meri v kcal/oseba/dan, je odločilen faktor v FAO metodologiji merjenja nezadostne prehrane, saj določa izhodišče, s katerim se meri delež populacije v neki državi oz. regiji, ki se nezadostno prehranjuje. Zahtevan vnos energijske vrednosti se razlikuje glede na spol, starost in različne stopnje fizične aktivnosti. Pri statističnem ugotavljanju zahtevanega vnosa energijske vrednosti za celotno populacijo se ugotavlja povprečje spolno in starostno različnih skupin. (FAO 2008b)

FAO je minimalen zahtevan vnos energijske vrednosti merila v različnih časovnih obdobjih po posameznih državah (1990–92, 1995–97 in 2003–05), ki se je minimalno povečeval (za okoli 10 kcal/osebo/dan v enem časovnem obdobju), za podsaharske države znaša od 1660 kcal/osebo/dan – podatek za Ruando, do 1800 kcal/osebo/dan. Le redke države Podsaharske Afrike dosegajo več kot 1800 kalorij. Za hitro primerjavo, slovenski minimalen zahtevan vnos energijske vrednosti znaša 1960 kalorij. Z določenim minimumom se lahko izmeri delež populacije, ki je podhranjen. Podhranjenost je povezana z nezmožnostjo zdravega življenja in

¹⁰ Organizacija združenih narodov za prehrano in kmetijstvo (Food and Agriculture Organization of the United Nations – FAO) je bila ustanovljena 1943 v okviru ZN s sedežem v Rimu (Italija). Njen temeljni cilj je mednarodni boj proti lakoti. Namenjena je tako razvitim državam kot državam v razvoju in služi kot vir znanja in informacij. Državam v razvoju svetuje in pomaga glede izboljšav v kmetijstvu, gozdarstvu, ribištvu in skuša zagotavljati pravilno in zadostno prehranjevanje za vse ljudi. Aktivnosti FAO se delijo na štiri glavna področja: dostopnost strokovnih informacij širši javnosti, podajanje strokovnega znanja posameznim državam oz. vladam z namenom izboljšav na razvojnem področju, zagotavljanje nevtralnega prostora, kjer se lahko srečujejo predstavniki držav, in prenašanje teorije v prakso preko številnih projektov. Dostopno prek: <http://www.fao.org/about/about-fao/en/> (28. februar 2009).

izvajanjem enostavnih fizičnih aktivnosti. V tabeli 4.2 je predstavljen pregled razširjenosti podhranjenosti za cel svet v treh časovnih obdobjih. Podatki izhajajo iz t.i. raziskav SOFI¹¹ (The state of food insecurity in the world – Stanje negotove preskrbe hrane na svetu). Za primerjavo so zraven podatki za razviti svet in Severno Afriko, kjer je podhranjene populacije v povprečju manj kot 5 %. Tudi povprečje držav v razvoju je opazno nižje kot v Podsaharski Afriki, saj znaša manj kot petino populacije. Podhranjenost v Podsaharski Afriki je v prvem in drugem izmerjenem časovnem obdobju znašala 34 %, v tretjem časovnem obdobju se je znižala na 30 %. Zaenkrat najbolje kaže državam Zahodne Afrike, kjer je podhranjenost najnižja in tudi upada (zato ima ta regija realne možnosti, da izpolni prvi razvojni cilj tisočletja v predvidenem roku), podoben delež podhranjenosti si delita regiji Južne in Vzhodne Afrike, vendar so številke zaskrbljujoče visoke, saj je bilo v prvem časovnem obdobju v obeh regijah skoraj polovico prebivalcev podhranjenih. Do leta 2005 se je odstotek znižal le za 10 (Vzhodna Afrika) oz. za 8 % (Južna Afrika). Najpomembnejši podatek iz teh treh regij je, da podhranjenost vendarle upada, kljub temu da počasneje, kot je bilo predvideno v razvojnih ciljih. Grozljiv je podatek podhranjenosti držav v Vzhodni Afriki oz. na afriškem rogu, ki je edina regija, kjer podhranjenost skokovito narašča. V letih 90–92 je bila izmerjena podhranjenost 34 %, ki je narasla za 17 % v zelo kratkem časovnem obdobju in je v letih 2003–05 narasla še za dodatnih 6 %. (*ibid.*)

¹¹ SOFI je letna raziskava o globalnih in državnih ukrepih in dosežkih, ki spremljajo število podhranjenih ljudi na svetu. Namen raziskave je spremljati uresničevanje cilja o razpolovitvi števila svetovno podhranjenega prebivalstva do leta 2015. Cilj so sprejeli že leta 1996 na Svetovnem vrhu za hrano (World Food Summit) in je prva naloga na seznamu Razvojnih ciljev tisočletja. Raziskava poteka pod okriljem organizacije FAO, do sedaj je bilo izdanih devet letnih poročil. Dostopno prek: <http://www.fao.org/SOF/sofi/> (28. februar 2009).

Tabela 4.2: Podhranjenost v svetu v različnih časovnih obdobjih

Podhranjenost			
Razširjenost podhranjenosti v celotni populaciji (%)			
Skupine držav*	1990-92¹²	1995-97	2003-05
SVET	18	14	13
Razvite države	<5	<5	<5
Države v razvoju	20	18	16
Severna Afrika	<5	<5	<5
Podsaharska Afrika	34	34	30
Osrednja Afrika	34	51	57
Vzhodna Afrika	45	44	35
Južna Afrika	45	43	37
Zahodna Afrika	20	16	14

*Skupine držav, kot jih klasificira SOFI¹³

Vir: FAO (2008b).

Zgornja tabela je obravnavala posamezne afriške regije, v tabeli 4.3 pa so podatki o podhranjenosti za enaka časovna obdobja, predstavljena po posameznih državah. V analizo so zajete države, ki sem jih obravnavala v prvem delu diplomske naloge, vendar ni vključena Somalija, ker ni bilo dostopnih podatkov. Za primerjavo je dodana Južna Afrika, ki velja za gospodarsko najbolj razvito državo v regiji (in je najpogosteje pravzaprav izvzeta iz analiz, ki se nanašajo na problematiko Podsaharske Afrike). Iz tabele je možno razbrati in analizirati podatke o minimalni in maksimalni podhranjenosti glede na posamezno časovno obdobje in glede na državo. Vidi se tudi trend spreminjanja podhranjenosti v smislu naraščanja oz. padanja. Največja podhranjenost znaša 76 % v zadnjem obdobju in sicer v DR Kongo, najmanjša stopnja ravno tako v zadnjem časovnem obdobju znaša 5 % v Sao Tome in Principe. Samo iz teh dveh podatkov je možno razbrati, da tudi v Podsaharski Afriki obstajajo ogromne razlike med državami. Pregledala sem število držav, kjer je delež podhranjenosti nad oz. pod 40 %. Med leti 1990–92 je 14 držav, ki imajo delež podhranjenosti pod 40 %, v drugem časovnem obdobju je takih držav 12, v tretjem pa 14. Delež podhranjenosti nad 40 %

¹² Časovna obdobja predstavljajo čas, v katerem se je izvajalo meritve in ne pomenijo seštevek vseh treh let. To velja za vse tabele, ki vsebujejo časovna obdobja.

¹³ Klasifikacija afriških držav v posamezne regije po SOFI (navedene so le tiste države, ki so vključene v analizo): Osrednja Afrika: Srednjeafriška republika, Čad, DR Kongo, Kongo; Vzhodna Afrika: Burundi, Eritreja, Etiopija, Kenija, Ruanda, Somalija, Sudan, Uganda; Južna Afrika: Angola, Lesoto, Svaziland; Zahodna Afrika: Slonokoščena obala, Gvineja, Liberija, Nigerija, Senegal, Sierra Leone.

je po časovnem zaporedju 8, v drugem obdobju 10 in v tretjem 7. Torej se je na splošno podhranjenost zmanjševala, vendar so te razlike minimalne, praktično nepomembne. Iz tabele je možno razbrati, da je za določen delež podhranjenost od začetka merjenja do zadnjih meritev padla v sedmih državah, dvignila se je v štirih državah. Ravno tako je v štirih državah podhranjenost narasla v drugem časovnem obdobju in ponovno padla v zadnjem, v sedmih državah pa je podhranjenost padla že v drugem obdobju in ponovno narasla v tretjem časovnem obdobju. Najmanjša podhranjenost je bila izmerjena v Slonokoščeni obali, Sao Tome in Principe, v Nigeriji in Gvineji in znaša okoli 15 %. Največja podhranjenost je bila izmerjena v Eritreji in Etiopiji, Angoli in Burundiju in znaša okoli 60 %. Zelo grozljiv je podatek za DR Kongo, kjer je podhranjenost iz slabe tretjine v prvem časovnem obdobju skokovito narasla na več kot polovico v letih 95–97 in se povečala na rekordnih 76 % v zadnjem časovnem obdobju, kar pomeni, da je podhranjene dobri dve tretjini prebivalcev.

Tabela 4.3: Podhranjenost v državah v različnih časovnih obdobjih

Podhranjenost			
Razširjenost podhranjenosti v celotni populaciji (%)			
Država	1990-92	1995-97	2003-05
Angola	66	58	46
Burundi	44	57	63
Čad	59	51	39
Demokratska republika Kongo	29	57	76
Eritreja	67	64	68
Etiopija	71	63	46
Gvineja	19	18	17
Gvineja-Bissau	20	26	32
Južna Afrika	<5	<5	<5
Kenija	33	30	32
Kongo	40	43	22
Lesoto	15	13	15
Liberija	30	39	40
Nigerija	15	10	9
Ruanda	45	56	40
Sao Tome in Principe	15	15	5
Senegal	28	32	26
Sierra Leone	45	43	47
Slonokoščena obala	15	16	14
Srednjeafriška republika	47	50	43
Sudan	31	24	21
Svaziland	12	20	18
Uganda	19	23	15

Vir: FAO (2008a).

V nadaljevanju je predstavljena mednarodna pomoč podsaharskim državam v obliki hrane oz. žita in zraven še pomemben podatek, kakšen delež hrane pravzaprav pomoč mednarodnih organizacij predstavlja državam prejemnicam.

Tabela 4.4 vsebuje podatke o količini poslane hrane oz. žita v posamezne države. Podatki so v milijon tonah v enem letu. Časovna obdobja, v katerih so podatki merjeni, so enaka kot v prejšnjih dveh tabelah. Podatke je FAO posredoval Svetovni program za hrano (World Food Programme – WFP), v okviru katerega se je hrana tudi razdeljevala. V analizo niso vključeni podatki pomoči, ki jih posredujejo posamezne države donatorice ali katere druge mednarodne organizacije. Tudi v tej tabeli je za primerjavo dodana Južna Afrika. Iz tabele je mogoče ugotoviti trende pošiljanja pomoči in sicer je le v treh državah količina pomoči v petnajstletnem obdobju naraščala in le v treh državah se je količina pomoči ves čas zniževala. Največ je primerov, ko je količina pomoči v drugem časovnem obdobju padla, potem pa se ponovno povečala v zadnjem obdobju. Opisana je situacija v dvanajstih državah. V štirih državah se je količina pomoči v drugem obdobju povečala in v zadnjem zmanjšala. Največje spremembe glede količine pomoči so v Burundiju, Nigeriji in Ugandi. V vseh treh državah je opazno izrazito povečanje pomoči v tretjem časovnem obdobju. Zanimiv je podatek za Ruando, kjer je količina poslane pomoči izjemno narasla v drugem obdobju (v času genocida in takoj po njem). Absolutna »zmagovalka« z vidika prejemanja pomoči je definitivno Etiopija, ki je v vseh obdobjih prejela znatno več pomoči kot ostale države. Najmanj pomoči so prejele oz. potrebovale Nigerija, Srednjeafriška republika, Gvineja – Bissau, Sao Tome in Principe ter tudi Burundi do leta 2003.

Takšen absolutni pregled pomoči, ki je predstavljen v spodnji tabeli, ima ogromno pomanjkljivosti. Podatki služijo le pregledu poslane pomoči, vendar niso primerni za relativno primerjavo, saj ne upoštevajo ostalih pomembnih faktorjev, kot so: število prebivalcev, velikost države, ipd. Za podrobnejšo analizo oz. iskanje vzrokov, zakaj se v določenem obdobju količina hrane izrazito poveča in nato spet precej pade, bi bilo potrebno upoštevati tako naravno-geografske (kmetijsko obdelovalne površine, količino padavin, naravne nesreče ...) kot tudi družbeno-politične faktorje (gospodarski razvoj, varnostno situacija, morebitne konflikte ...).

Tabela 4.4: Pošiljke pomoči – hrane za posamezne države

Pošiljke pomoči – hrana			
Žitarice skupno (mt* / leto)			
Država	1990—92	1995—97	2003—05
Angola	107493	182108	121544
Burundi	1953	3489	58422
Čad	30953	25007	44048
Demokratična republika Kongo	77370	29397	78167
Eritreja	63967	61016	247482
Etiopija	911628	486840	1227004
Gvineja	23209	8645	27444
Gvineja-Bissau	8400	4310	7734
Južna Afrika	6823		74600
Kenija	142377	74386	115134
Kongo	10419	7640	5648
Lesoto	36399	24055	37005
Liberija	118576	126100	73638
Nigerija	566	1104	10500
Ruanda	13990	289510	25507
Sao Tome in Principe	8466	3992	3739
Senegal	64259	11539	25200
Sierra Leone	38112	53040	37889
Slonokoščena obala	46191	35110	26573
Somalija	154841	17774	41147
Srednjeafriška republika	3816	817	4115
Sudan	469325	80791	481982
Uganda	38668	55634	207157

*mt - megatona, milijon ton

Vir: FAO (2007).

Tabela 4.5 predstavlja delež hrane, ki jo predstavlja dobavljena pomoč, za kar se je v nadaljnji analizi izkazalo, da ravno tako ni primerna za primerjavo med posameznimi državami. Tabela je vključena v analizo, ker se mi zdi pomembno predstaviti podatek o vpletenosti oz. vplivu mednarodnih organizacij. Dejstvo je namreč, da mednarodne organizacije pri pridobivanju čim večjega števila podpornikov običajno pretiravajo s podatki, sploh glede stanja lakote in stanja podhranjenosti – s čimer ni mišljenega nič slabega, saj resnično ogromno ljudi potrebuje pomoč. Vendar menim, da v javnosti običajno prevladuje mišljenje, da je odstotek mednarodne pomoči v hrani bistveno višji.

Tabela 4.5 torej predstavlja delež pomoči – hrane od celotnega vnosa hrane (tako žita kot tudi ostale prehranske proizvode). Količina hrane v tonah je preračunana v kalorije z namenom

lažjega izračunavanja deleža pomoči – hrane, ki je izračunan od celotnega energijskega vnosa. Iz tabele je možno razbrati kar nekaj podatkov. Za Etiopijo in Eritrejo ni podanih podatkov v prvem časovnem obdobju, v Nigeriji je pomoč hrane v primerjavi s celotno porabo predstavljala manjši delež kot pol procenta. Najbolj opazen je trend višanja deleža hrane v drugem časovnem obdobju in ponovno znižanja v tretjem – tak trend je prisoten v kar enajstih državah. V petih državah se je delež prejete hrane konstantno zniževal, v štirih državah se je delež v drugem obdobju zmanjšal in nato ponovno zvišal v zadnjem merjenem obdobju. Mednarodna pomoč v obliki hrane je največji delež predstavljala v prvem časovnem obdobju v Sao Tome in Principe, kjer je dosegla nekaj več kot 40 %, v drugem časovnem obdobju in na splošno je največji delež pomoči predstavljal v Ruandi – kar 75,3 %. Iz slednjega podatka je razvidno, da je za prebivalce Ruande dobri dve tretjini zaužite hrane predstavljala pomoč mednarodnih organizacij. To dejstvo pa še ni informacija o tem, koliko je te pomoči bilo, oz. ali je bila zadostna. Skleпам lahko, da je zaradi družbeno-političnega dogajanja (izvajanje genocida) bil prizadet velik del kmetijstva in s tem onemogočena pridelava hrane, zato so bili prebivalci Ruande v tako veliki meri odvisni od mednarodne pomoči. Za ugotovitev, ali je bila zadostna in ali je dosegla prebivalce, ki so jo najbolj potrebovali, pa bi bila potrebna drugačna analiza. Iz spodnje tabele je razvidno še to, kako visok oz. nizek delež predstavlja mednarodna pomoč. V samo štirih državah je ta pomoč predstavljala odstotek, višji od 40 %. Poleg Ruande je bilo tako še v Eritreji, Liberiji in Sao Tome in Principe. V večini držav je pomoč predstavljala manj kot 10 % celotne porabljene hrane. Ponovno želim poudariti, da tudi iz teh podatkov ne smemo prehitro sklepati in delati primerjave med državami, saj npr. podatek, da je mednarodna pomoč v Sao Tome in Principe znašala več kot 40 %, v DR Kongo pa le nekaj več kot 1 % verjetno pomeni, da je količina pomoči zaradi ogromnih razlik v površini države zelo različna za obe državi. Povedano enostavneje: deset ton hrane za Sao Tome in Principe pomeni neprimerljivo več hrane, kot bi ista količina pomenila za DR Kongo.

Glede na zgornje informacije se mi zdi pomembno, da se v dolgoročnem načrtovanju politike do Afrike predvsem predvideva njeno lastno udejstvovanje, saj mednarodna pomoč predstavlja le najnujnejši obliž. Za Afričane je bolj kot zunanja pomoč pomembno, da se postavijo na noge in si sami ustvarjajo blaginjo.

Tabela 4.5: Delež pomoči – hrane za posamezne države

Vloga pomoči – hrane			
Delež (%) pomoči - hrane v primerjavi s celotno porabo			
Država	1990–92	1995–97	2003–05
Angola	8,2	20,6	5,8
Burundi	0,4	6,7	6,6
Čad	6	2,9	3
Demokratska republika Kongo	1,1	0,8	1,3
Eritreja		24,3	48,4
Etiopija		10,9	9,7
Gvineja	1,6	1,1	2,1
Gvineja-Bassau	4,1	19,4	3,1
Južna Afrika	0,2	0,8	0,6
Kenija	3,9	3,2	2,6
Kongo	2,5	2,6	1,7
Lesoto	11,8	30,2	9,6
Liberija	32,8	49,5	13,8
Niger	4,9	4	3,4
Nigerija	0	0	0
Ruanda	2,2	75,3	3
Sao Tome in Principe	43,6	43,3	17,3
Senegal	4,2	1,5	1,2
Sierra Leone	6,1	11,3	5,2
Slonokoščena obala	1,4	2,4	0,7
Srednjeafriška republika	0,9	4,1	0,8
Sudan	9,7	2,9	7
Uganda	1,8	1,6	4,3

Vir: FAO (2008c).

5 Korelacija med državami v konfliktu in državami, ki prejemajo mednarodno pomoč

V zadnjem vsebinskem poglavju bom predvsem preverjala hipotetično razmišljanje, ki je podano v uvodnem delu naloge. Prvi vsebinski del predstavlja varnostno situacijo v Podsaharski Afriki z različnih zornih kotov, v drugem delu so predstavljeni predvsem podatki o mednarodni pomoči državam, ki doživljajo pomanjkanje.

Pri tem je potrebno opozoriti na ločevanje med absolutnim in relativnim pomanjkanjem. Prva vrsta pomanjkanja se nanaša na resnično, fizično pomanjkanje temeljnih virov oz. dobrin. Druga vrsta pomanjkanja predstavlja posameznikovo dožemanje o omejevanju nadaljnega

povečevanja porabe določenega vira in se nanaša na vire, ki niso bistveni za preživetje, vendar pomembno vplivajo na blagostanje in razvoj družbe. Obe vrsti pomanjkanja pomembno vplivata na družbeni odziv, le da je relativno pomanjkanje največkrat mogoče preseči z diplomatskimi in trgovinskimi ukrepi, medtem ko absolutno pomanjkanje prizadene najbolj kritične dele skupnosti. Ko absolutno pomanjkanje skupnost pripelje do točke preživetja, jo prisili v boj za obstanek. Razvoj takšnih dogodkov v sodobnem svetu predstavlja varnostni problem za najširšo mednarodno skupnost, zato je potrebno sprejeti ukrepe, ki bi preprečili nastanek take situacije. Največkrat je to mogoče storiti z vnosom kritičnega vira v prizadeto okolje, kar sodobna mednarodna skupnost razume kot humanitarna pomoč. (Prebilič 2007, 26–27)

Akterji oz. države, ki so vključeni v diplomatsko nalogo, se v prvi vrsti soočajo z absolutnim pomanjkanjem, zato je humanitarna pomoč sicer bistvenega pomena, vendar se je potrebno zavedati, da so ti ukrepi kratkotrajni in je potrebno sprejemati ukrepe, kjer bodo države same razvijale politiko, ki bo preprečevala absolutno pomanjkanje. V tabeli 5.1 podatki prikazujejo podhranjenost populacije in prisotnost konflikta v posamezni državi, na podlagi katerega je mogoče sklepati o korelaciji. Države, ki dosegajo največjo stopnjo podhranjenosti, so vpletene v obsežne konflikte, ki dosegajo najmanj stopnjo resne krize ali celo vojne. V državah, kjer nasilen konflikt ni bil prisoten, se je podhranjenost zmanjševala (Gvineja, Sao Tome in Principe ali ostala približno enaka (Lesoto) in je neprimerljivo manjša z državami, v katerih je potekala vojna. Iz tabele je možno razbrati, kako (ne)prisotnost konflikta vpliva na podhranjenost. Primer Angole kaže, da se je z umirjanjem konflikta zniževal tudi delež podhranjenosti. V Burundiju je zaostrovanje razmer vodilo v večjo bedo prebivalstva. Od ostalih držav odstopa Uganda, kjer je delež podhranjenosti glede na prisotnost konflikta v primerjavi z ostalimi državami, relativno nizek. Podatek opozarja na dve stvari. Kljub temu da je tipična značilnost notranjih spopadov običajno izčrpavanje civilnega prebivalstva, ni temu vedno tako. V primerih, ko mednarodna skupnost dovolj zgodaj opozori na problem in začne takoj ukrepati, lahko vsaj deloma zavaruje civilno prebivalstvo. Druga stvar opozarja na to, da ni prisotnost konflikta edini razlog za podhranjenost. Glede na to, da se velik delež afriškega prebivalstva ukvarja s kmetijsko dejavnostjo, lahko že ena sama neuspešna sezona žetve (npr. zaradi poplav ali suše) bistveno vpliva na (ne)zadovoljitev osnovnih človekovih potreb po hrani.

Podhranjenost in prisotnost konflikta sta dva dejavnika začaranega kroga, iz katerega se mnoge države ne znajo same rešiti. Ko revščina pridobi grozljive razsežnosti, ki se med drugim pokažejo celo do 71 % podhranjenosti (Etiopija med leti 1990 in 1992), to skrajno

alarmantno stanje povzroči medplemenske, medverske in druge spopade in položaj je še bolj brezizhoden.

Tabela 5.1: Pregled podhranjenosti populacije in prisotnost konflikta

Podhranjenost/konflikt						
Podhranjenost v celotni populaciji (%)				Prisotnost konflikta*		
Država	1990-92	1995-97	2003-05	1990-92	1995-97	2003-05
Angola	66	58	46	v	v,rk	rk,k
Burundi	44	57	63	rk	v	v
Čad	59	51	39	rk	k	k
Demokratska republika Kongo	29	57	76	rk	v	v
Eritreja	67	64	68	rk	v	rk,k
Etiopija	71	63	46	rk	v	rk,k
Gvineja	19	18	17	/	/	K
Gvineja-Bissau	20	26	32	/	v,rk	k
Južna Afrika	<5	<5	<5	rk	/	/
Kenija	33	30	32	k	/	k
Kongo	40	43	22	k	rk	k
Lesoto	15	13	15	/	/	/
Liberija	30	39	40	v	v	v,rk
Nigerija	15	10	9	k	/	k
Ruanda	45	56	40	v	v	/
Sao Tome in Principe	15	15	5	/	/	/
Senegal	28	32	26	k	k	k
Sierra Leone	45	43	47	v	k	/
Slonokoščena obala	15	16	14	/	/	rk
Srednjeafriška republika	47	50	43	/	/	k,rk
Sudan	31	24	21	v	v	v
Svaziland	12	20	18	/	/	k
Uganda	19	23	15	v,rk	v,rk	v,rk
*k - kriza, rk - resna kriza, v - vojna						

Vir (podatki za podhranjenost): FAO (2008a).

5.1 Neuspešna humanitarna intervencija mednarodne skupnosti – primer Somalije

Kljub pozitivnim nameram in potrebi, da razvite države nudijo pomoč manj razvitim oz. državam v razvoju (še posebej v primerih hudega pomanjkanja zaradi naravnih katastrof ali spopadov), se zgodi, da humanitarna pomoč ne doseže tistih, ki jo potrebujejo. V nadaljevanju je kratko opisan primer Somalije v začetku devetdesetih let, ko je tam divjala najhujša

državljanska vojna in povzročila skupaj z neugodnimi naravnimi dejavniki lakoto velikih razsežnosti, ki je zahtevala ogromno smrtnih žrtev.

Pozornost mednarodne skupnosti je pritegnilo hitro širjenje humanitarne krize, zato so bile s strani ZN predvidene operacije, ki bi zagotovile dostop humanitarne pomoči do najbolj potrebnega dela prebivalstva (operacije so opisane v prvem delu diplomske naloge) v glavnem mestu Mogadish. V svojih prizadevanjih so se s prispevkom najbolj izkazale ZDA, ki so pod okriljem ZN v operaciji Obnovimo upanje (Restore Hope) v prestolnico te države poslale 1600 marincev. Delovanje mednarodne skupnosti je bilo izjemno dobro pokrito tudi s strani medijev, zato je svetovna javnost sproti prejemala sveže podatke o poteku dogodkov. Kljub prisotnosti mednarodnih sil se je varnostna situacija sredi leta 1993 močno zaostila, med lokalnim prebivalstvom se je zaradi neuspešnega delovanja mednarodne skupnosti in tudi zaradi mnogih kršitev človekovih pravic s strani pripadnikov ZN, pojavil odpor, ki je višek dosegel oktobra 1993, ko so somalijske milice razstrelile dva ameriška helikopterja in je umrlo osemnajst najbolj izurjenih ameriških vojakov, kar je tudi nazorno prikazano v knjigi in znanem filmu *Sestreljeni črni jastreb* (Black Hawk Down). Po tem dogodku je bila svetovna javnost zgrožena in množice sestradanih ljudi so zamenjale podobe mrtvih ameriških vojakov. ZDA so se umaknile iz države, operacija je bila neuspešno zaključena. (Minear in dr. 1997, 64–65)

Zanimanje javnosti za varnostno situacijo v državi je naglo upadalo, kljub temu da kriza še zdaleč ni bila rešena. Somalija je še danes v stanju krize in brezvladja. Kljub izvoljeni začasni vladi se krize in konflikti nadaljujejo, države pestijo naravne katastrofe. Somalija velja za eno izmed najrevnejših držav sveta z uničenimi infrastrukturami in velikimi humanitarnimi potrebami.

Propad ameriške akcije v Somaliji je bistveno vplival na najširšo mednarodno skupnost in prihodnje operacije. V naslednjih krizah so bile ZDA veliko previdnejše in se niso hotele vmešavati, kar se je kot usodno izkazalo v nekaterih kasnejših krizah (npr. genocid v Ruandi).

6 Zaključek in verifikacija hipotez

Osrednje besedilo naloge služi končni verifikaciji hipotez, ki sem jih zastavila na začetku. Temeljna hipoteza se glasi: *Pomanjkanje hrane, kot ga definira FAO, vodi v zaostrovanje razmer in konflikte.*

V konkretnih primerih, navedenih v nalogi, sem to tezo potrdila. Res je ne moremo razumeti enoznačno in tudi ni preproste formule za njeno razreševanje. Prav zato in zaradi dejstva, da afriške države le s težavo najdejo izhod iz začaranega kroga – pomanjkanje hrane – konflikti – še večje pomanjkanje hrane – je prav, da se problema zavedamo tudi na ostalih celinah in da razvitejši svet bolj kot do sedaj pomaga najrevnejšim državam Afrike. Hkrati bi morali ustrezno ovrednotiti afriške naravne vire in njihov zaslužek nameniti v razvoj in odpravo temeljnih razlogov za konflikte. Ne sme pa se spregledati odgovornost afriških političnih elit, od katerih je pravzaprav največ odvisno. Zahodne države so v vlogi svetovalca, odločitve sprejemajo afriške države same. Dolgoročno je to bistven del pomoči – svetovanje in ne vsiljenje lastnih idej in vzorcev, ki so se mogoče pokazale koristne v domačem okolju, v povsem drugačnem okolju, z drugačnim zgodovinskim ozadjem, drugačnimi kulturnimi vzorci ni nujno, da bi enake ideje enako dobro funkcionirale.

Prva teza se nanaša na področje konfliktov in pomanjkanje hrane in se glasi: *Neenakomerna porazdelitev hrane in dostopnost do hrane vodi v notranjdržavne konflikte.* Pregled konfliktov in pomanjkanje hrane mi omogočata, da lahko hipotezo v celoti potrdim. Analiza razmer je pokazala, da obstaja močna povezanost med pomanjkanjem hrane in vodenjem nasilnih spopadov. Revščina in lakota ženeta prebivalstvo v boj za preživetje. Ko je človek obupan in nima ničesar več izgubiti, tudi moralnost izhlapi v vsakdanji borbi za življenje. Obljube posameznih vodij, gospodarjev vojne, plemenskih vladarjev o lepšem jutri so obetajoče in kaj hitro je množica ljudi pod krinko idealov možna storiti najhujše zločine. Pri tem pa imajo na koncu dobiček le vodje, ki s slepimi obljubami spretno manipulirajo z ljudsko voljo in pri tem polnijo lastne žepe.

Druga izvedena hipoteza vključuje mednarodni vidik razreševanja problema: *Mednarodne organizacije ne uspejo zmanjšati problema pomanjkanja hrane.* Hipotezo lahko le deloma potrdim, saj se je izkazalo, da delež, ki jo predstavlja mednarodna humanitarna pomoč, ni ravno visok in so države oz. prebivalci sami še vedno odvisni od svoje iznajdljivosti. Poleg tega ne doseže vedno najbolj ranljivih delov populacije. To je še posebej aktualno, ko so zaradi spopadov v državi žrtve civilisti (predvsem ženske in otroci), ki se pred nasiljem zatečejo ali v kakšne odmaknjene predele, kamor humanitarna pomoč ne prispe ali v

begunska taborišča, kjer se v kratkem času nabere ogromno število ljudi, kar predstavlja velik potencial za izbruh bolezni in nadaljnjih nestrpnosti. Pomoč mednarodnih organizacij je zelo dobrodošla, kadar do krize pride nepričakovano in nenadoma. V dolgoročnejšem načrtovanju ima prednost oblikovanje takih politik v državi, ki bi prinesle stabilnost regiji, kar je temelj za nadaljnji gospodarski in tudi socialni razvoj. Vloga mednarodnih organizacij je pogosto pretirana ravno s strani ustanoviteljev, saj predstavlja pomembno gospodarsko nišo – mednarodne organizacije zaposlujejo na tisoče ljudi in upravljajo z ogromno količino denarnih sredstev.

V medijih in literaturi se je problematika Podsaharske Afrike začela pojavljati nedolgo nazaj, kljub temu da obstaja že mnogo dlje in smo jo v veliki meri povzročili »zahodnjaki« s svojim prihodom na celino. Prebivalci razvitega sveta se čutimo dolžni pomagati Afričanom, vendar se pogosto pojavlja vprašanje, ali je ta pomoč dobronamerna ali želimo tudi na tak način le priti do dobička. Pri tem imam v mislih udejstvovanje mednarodne skupnosti v državah, ki so bogate z naravnimi viri. Države, ki nimajo gospodarskega potenciala, pa pogosto ostanejo spregledane, ne glede na to, da so se znašle v začaranem krogu in bi vsaj na začetku rabile tujo pomoč, da bi se lahko postavile na noge.

Študentsko društvo Polituss je opozorilo na negospodarski vidik Afrike, ki kroji našo podobo o črnem kontinentu in raste skupaj z nami že od malih nog. Na okrogli mizi z naslovom »Izkrivljene podobe Afrike« je potekala debata o stereotipni podobi nerazvite, zaostale in necivilizirane celine, kot jo pogosto vidimo Evropejci in ostali zahodni svet. Problemi, s katerimi se soočajo različne afriške države in njihove družbe, so nam v veliki meri neznan, iz tega pa izhajata dve vrsti najbolj pogostih reakcij nanje: bodisi zamahnemo z roko in se delamo, da se nas vse skupaj ne tiče ali pa z dobršno mero pomilovanja, a še vedno brez želje po globljem razumevanju, s prizadetimi sočustvujemo. Poročanje o Afriki zajema predvsem slabe novice, kot je poročanje o lakoti, vojnah, torej temelji na negativnih podobah. V prevladujočem javnem diskurzu, ki ga krojijo uredniške politike vseh medijev in institucij izobraževanja, Afriko tudi pri nas prikazujejo zgolj kot plemena, revščino, aids, vojne, islam in kot druge »naravne katastrofe«. (Društvo Polituss 2009)

Kot obramboslovka sem tudi sama izpostavila predvsem varnostne probleme Afrike, kot jih vidimo Evropejci. Dejstvo je, da je globalizacija, razvoj komunikacije in hiter pretok informacij svet navidezno zmanjšal. Dejansko se ne moremo pretvarjati, da se grozodejstva, ki smo jim bili priča v bližnji preteklosti (Ruanda) ali so še vedno zelo aktualna (Sudan, Somalija, DR Kongo), dogajajo nekje daleč in mi nanje nimamo nikakršnega vpliva.

7 Literatura

- A dollar a day. 2006. *What is poverty?* Dostopno prek: http://library.thinkquest.org/05aug/00282/over_whatism.htm (14. januar 2009).
- African Union Commission. 2008. *AMISOM Mandate and Tasks*. Dostopno prek: http://www.africanunion.org/root/AU/AUC/Departments/PSC/AMISOM/AMISOM_Mandat_Tasks.htm (15. december 2008).
- AMIS. 2008. *Background and Chronology*. Dostopno prek: <http://www.amis-sudan.org/history.html> (22. december 2009).
- Baskar, Bojan. 2001. Kje se začne Afrika. Južnoevropski kolonializmi in Evrafrika. V *Afriki*, ur. Borut Brumen in Nikolai Jeffs, 64–80. Ljubljana: Študentska založba.
- Bellu, Lorenzo Giovanni. 2005. *Impacts of Policies on Poverty: The Definition of Poverty*. Dostopno prek: http://www.fao.org/docs/up/easypol/312/povanlys_defpov_004en.pdf (14. januar 2009).
- Brainard, Lael in Derek Chollet. 2007. *Too poor for Peace? Global Poverty, Conflict, and Security in the 21st Century*. Washington: Brookings Institution Press.
- Cohen, Saul Bernard. 2003. *Geopolitics of the World system*. Maryland: Rowman & Littlefield Publishing Group, Inc.
- *Conflictbarometer 2007*. 2007. Dostopno prek: http://hiik.de/de/konfliktbarometer/pdf/ConflictBarometer_2007.pdf (12. december 2008).
- Council of the European Union. 2008. *EU mission in support of Security Sector Reform in Guinea-Bissau*. Dostopno prek: <http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=1413&lang=en> (15. december 2008).
- --- 2009a. *EUFOR RD Congo*. Dostopno prek: <http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=1091&lang=en> (26. januar 2009).
- --- 2009b. *EU security sector reform mission in the Democratic Republic of the Congo*. Dostopno prek: <http://ue.eu.int/showPage.aspx?id=909&lang=en> (26. januar 2009).
- De Waal, Alex. 2004. *Kdo se bojuje? Komu je mar? Vojna in humanitarna dejavnost v Afriki*. Ljubljana: Karantanija, Gnostica.

- Društvo Polituss. 2009. *Poročilo z okrogle mize » Izkrivljene podobe Afrike«*. Dostopno prek: http://www.polituss.org/polituss/index.php?option=com_content&task=view&id=478&Itemid=74 (30. marec 2009).
- Economic Commission for Africa. 2005. *The Millenium Development Goals in Africa: progress and challenges*. Dostopno prek: http://www.uneca.org/mdgs/MDGS_in_Africa.pdf (28. januar 2009).
- ECOWAS. 2008. *Regional Peace and Security*. Dostopno prek: <http://www.sec.ecowas.int/sitecedao/english/peace.htm> (22. december 2009).
- European Union. 2009. *EU Naval Operation against Piracy*. Dostopno prek: http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/090313FactsheetEU-NAVFORSomalia-v3_EN.pdf (10. februar 2009).
- FAO. 2002. *Food Security statistic – Metadata*. Dostopno prek: http://www.fao.org/es/ess/faostat/foodsecurity/FSSDMetadata_en.htm (16. januar 2009).
- --- 2007. *Food aid. Cereals*. Dostopno prek: http://www.fao.org/faostat/foodsecurity/index_en.htm (16. januar 2009).
- --- 2008a. *Prevalence of undernourishment in total population*. Dostopno prek: http://www.fao.org/faostat/foodsecurity/index_en.htm (16. januar 2009).
- --- 2008b. *Number of undernourished persons*. Dostopno prek: http://www.fao.org/faostat/foodsecurity/index_en.htm (16. januar 2009).
- --- 2008c. *Food Aid. Share of food aid in total consumption 2008*. Dostopno prek: http://www.fao.org/faostat/foodsecurity/index_en.htm (16. januar 2009).
- Food and Agriculture Organisation of the United Nations. 2008. *The State of Food Insecurity in the World 2008: High food prices and food security - threats and opportunities*. Dostopno prek: <ftp://ftp.fao.org/docrep/fao00.pdf> /011/i0291e/i0291e (5. januar 2009).
- Furlan, Branimir. 2006. *Vojaška doktrina*. Ljubljana: Defensor.
- Haralambos, Michael in Martin Holborn. 1995/1999. *Sociologija: Teme in pogledi*. Ljubljana: DZS.
- *Heidelberger Institut für Internationale Konfliktforschung*. Dostopno prek: <http://hiik.de/> (12. december 2008).
- Horowitz, Donald. 2000. *Ethnic groups in conflict*. Berkeley: University of California Press.

- Kladnik, Drago. 2008. *Geografija*. Tržič: Učila International.
- *Konflikbarometer 2005*. 2005. Dostopno prek:
http://hiik.de/de/konfliktbarometer/pdf/Konfliktbarometer_2005.pdf
(12. december 2008).
- *Konflikbarometer 2006*. 2006. Dostopno prek:
http://hiik.de/de/konfliktbarometer/pdf/Konfliktbarometer_2006.pdf
(12. december 2008).
- Miall, H., O. Ramsbotham in T. Woodhouse. 1999. *Contemporary Conflict Resolution*. Cambridge: Polity Press.
- Minear, Larry, Charles Dufresne, Colin Scott in Thomas Weiss. 1997. *The News Media and Humanitarian Action*. London: Rienner Publishers.
- Novak, Mojca. 1996. Siromaštvo: dejstva in subjektivna presoja. V *Kakovost življenja v Sloveniji*, ur. Ivan Svetlik, 311–336. Ljubljana: FDV.
- Ogrizek, Maja. 2006. *Leksikon Sova*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Poulsen, Thomas M. 1995. *Nations and States – A Geographic Background to World Affairs*. New Jersey: Prentice Hall.
- Prebilič, Vladimir. 2005. Mirovne operacije na afriški celini. V *Mirovne operacije in vloga Slovenije*, ur. Ljubica Jelušič, 145-175. Ljubljana: FDV.
- --- 2006a. *Vojne v Afriki – afriški vsakdan*. Dostopno prek: <http://zgds.zrc-sazu.si/gv78-1-prebilic.pdf> (20.december.2008).
- --- 2006b. *Zakaj vojne v Afriki? I. del*. Dostopno prek: http://www.mors.si/fileadmin/mors/pdf/revija_sv/2006/sv06_07.pdf (15. september 2008).
- --- 2006c. *Sodobni spopadi – geografski vidik*. V *Civilne razsežnosti operacij v podporo miru*, ur. Bojan Pipenbaher, 43–54. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo.
- --- 2007. *Naravni viri in vojne*. Dostopno prek: http://www.mors.si/fileadmin/mors/pdf/revija_sv/2007/sv07_11.pdf (20. februar 2009).
- Sachs, Jeffery. 2005. *The end of poverty: economic possibilities for our time*. New York: Penguin Press.
- Stropnik, Nada. 1994. Revščina: teoretični pristop in mere. *Slovenska ekonomska revija* 45 (5): 490-506.

- The World Bank. 2005. *African Development Indicators 2005*. Dostopno prek: http://www4.worldbank.org/afr/stats/adi2005/adi05_booklet_rev_061505.pdf (12. januar 2009).
- --- 2009. *Understanding poverty*. Dostopno prek: <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTPOVERTY/EXTPA/0,,contentMDK:20153855~menuPK:435040~pagePK:148956~piPK:216618~theSitePK:430367,00.html> (10. januar 2009).
- UNHCR. 2000. *Sierra Leone: Information on the 1997 coup d'etat, ECOMOG harassment of civilians, and the current situation in Sierra Leone*. Dostopno prek: <http://www.unhcr.org/refworld/country,,USCIS,,SLE,456d621e2,3df0dba62,0.html> (5. januar 2009).
- UNICEF. 2007. *Structure in Sudan*. Dostopno prek: <http://www.unicef.org/sudan/partners.html> (15. december 2008).
- United Nations. 2000a. *Central African Republic*. Dostopno prek: <http://www.un.org/peace/africa/pdf/CAR.pdf> (17. januar 2009).
- --- 2000b. *Angola*. Dostopno prek: <http://www.un.org/peace/africa/pdf/Angola.pdf> (22. januar 2009).
- --- 2003. *Somalia – UNOSOM II – Mandate*. Dostopno prek: http://www.un.org/Depts/dpko/dpko/co_mission/unosom2.htm (14. januar 2009).
- --- 2004a. *Côte d'Ivoire – MINUCI – Background*. Dostopno prek: <http://www.un.org/Depts/dpko/missions/minuci/background.html> (15. december 2008).
- --- 2004b. *Côte d'Ivoire – MINUCI – Mandate*. Dostopno prek: <http://www.un.org/Depts/dpko/missions/unoci/mandate.html> (15. december 2008).
- --- 2005a. *Liberia – UNMIL – Mandate – resolution 1509*. Dostopno prek: <http://unmil.org/1content.asp?ccat=history&zdoc=1> (28. december 2009).
- --- 2005b. *Liberia – UNMIL – History*. Dostopno prek: <http://unmil.org/1content.asp?ccat=mandate&zdoc=1> (28. december 2009).
- --- 2005c. *Sierra Leone – UNAMSIL – Background*. Dostopno prek: <http://www.un.org/Depts/dpko/missions/unamsil/background.html> (14. januar 2009).
- --- 2005d. *Millenium Development Goals Report 2005*. Dostopno prek: <http://millenniumindicators.un.org/unsd/mi/pdf/MDG%20Book.pdf> (15. januar 2009).

- --- 2007a. *Sudan – UNMIS – Background*. Dostopno prek: <http://www.un.org/Depts/dpko/missions/unmis/background.html> (25. december 2009).
- --- 2007b. *Sudan – UNMIS – Mandate*. Dostopno prek: <http://www.un.org/Depts/dpko/missions/unmis/mandate.html> (25. december 2009).
- --- 2007c. *Ethiopia and Eritrea – UNMEE – Mandate*. Dostopno prek: <http://www.un.org/Depts/dpko/missions/unmee/mandate.html> (22. december 2008).
- --- 2008a. *UNAMID*. Dostopno prek: <http://www.un.org/Depts/dpko/missions/unamid/> (16. december 2008).
- --- 2008b. *DR Congo – MONUC – Mandate*. Dostopno prek: <http://www.un.org/Depts/dpko/missions/monuc/mandate.html> (26. januar 2009).
- --- 2009a. *Darfur – UNAMID – Facts and Figures*. Dostopno prek: <http://www.un.org/Depts/dpko/missions/unamid/facts.html> (10. december 2008).
- --- 2009b. *United Nations Political Office for Somalia. About UNPOS*. Dostopno prek: <http://www.un-somalia.org/About/index.asp> (14. januar 2009).
- --- 2009c. *MINURCAT Background Information*. Dostopno prek: <http://minurcat.unmissions.org/Default.aspx?tabid=264> (15. januar 2009).
- --- 2009d. *MINURCAT Mandate*. Dostopno prek: <http://minurcat.unmissions.org/Default.aspx?tabid=859> (15. januar 2009).
- United Nations Development Programme. 2006. *Human Development Report 2006*. Dostopno prek: <http://hdr.undp.org/hdr2006/pdfs/report/HDR06-complete.pdf> (15. januar 2009).
- --- 2008. *Human Development Indicies 2008*. Dostopno prek: http://hdr.undp.org/en/media/HDI_2008_EN_Tables.pdf (15. januar 2009).
- --- 2009. *UN in Guinea – Bissau*. Dostopno prek: http://www.unogbis.org/docs/un-gb_frame.html (28. december 2009).
- United Nations Rwanda. 2008. *Delivering as one UN Rwanda*. Dostopno prek: http://www.unrwanda.org/index.php?option=com_content&task=view&id=12&Itemid=26 (26. januar 2009).
- Wallenstein, Peter in Karin Axel. 1994. Conflict Resolution and the End of the Cold War 1989-1993. *Journal of Peace Research* 31(3): 333–349.
- WFP. 2009a. *What is hunger?* Dostopno prek: <http://www.wfp.org/hunger/what-is> (22. januar 2009).

- --- 2009b. *Hunger*. Dostopno prek: <http://www.wfp.org/hunger/glossary> (22. januar 2009).
- Wikipedia. 2009. *Lord's Resistance Army*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Lord%27s_Resistance_Army (5. januar 2009).
- Žabkar, Anton. 2005. Vojaška znanost, obramboslovje in varnostne študije. V *Sodobno vojaštvo in družba*, ur. Anton Bebler, 11-43. Ljubljana: FDV.